የፋይናንስ ዘርፍ
የሙስና መከላከል እና ሥነ-ምግባር ግንባታ

(የሥልጠና ሞጁል)

የፌደራል የሥነምግባር እና የፀረ-ሙስና ኮሚሽን
FEDERAL ETHICS & ANTI-CORRUPTION COMMISSION

— ከሙስና የጸዳች ኢትዮጵያ —

CORRUPTION FREE ETHIOPIA

ህዳር 2017 ዓ.ም
አዲስ አበባ
ኢትዮጵያ

የፋይናንስ ዘርፍ የሙስና መከላከል እና ሥነምግባር ግንባታ
(የሥልጠና ሞጁል)

ህዳር 2017 ዓ.ም

አዲስአበባ

የፋይናንስ ዘርፍ የሙስና መከላከል እና ሥነምግባር ግንባታ

(የሥልጠና ሞጁል)

አዘጋጅ፡ ዶ/ር ሀይለኢየሱስ ተሰማ (ጎንደር ዩኒቨርስቲ)

ዶ/ር ሻምበል ደምሌ (ጎንደር ዩኒቨርስቲ)

አርታኢ፡-

አቶ ሀረጎት አብርሃ

አቶ የኊላሸት ደሳለኝ

አቶ ቤዛ በኃይሉ

አቶ አንተነህ ሀይሌ

ግራፊክስ ዲዛይን፡-

አቶ በለጠ ብርሀኑ

© የፌደራል የሥነ-ምግባር እና የፀረ-ሙስና ኮሚሽን

ህዳር 2017 ዓ.ም

ማውጫ

መግቢያ....4
ምዕራፍ አንድ....9
የሙስና ወንጀል ምንነት....9
1.1 መግቢያ....9
1.2 የምዕራፉ ዓላማ....9
1.3 የተፈቀደው ሰዓት....10
1.4 የማነቃቂያ ጥያቄዎች፤(25 ደቂቃ)....10
1.5 የሙስና ምንነት....10
1.6 የሙስና ዓይነቶች....10
1.7 የሙስና ወንጀል ምንነት....11
1.8 በአዋጅ ቁጥር 881/2007 የተደነገጉ የሙስና ወንጀሎች....15
1.9 በፋይናንስ ዘርፍ የሚከስቱ ሙስና እና ብልሹ አሰራሮች....23
ማጠቃለያ....30
ምዕራፍ ሁለት....32
የፋይናንስ ዘርፍ ለሙስና ያለው ተጋላጭነት....32
2.1 መግቢያ....32
2.2 የምዕራፉ ዓላማ....32
2.3 የተፈቀደው ሰዓት....32
2.4 የማነቃቂያ ጥያቄዎች፤....32
2.5 የፋይናንስ ሴክተሩን ለሙስና የሚያጋልጡ ምክንያቶች....33
2.5.1 ውስብስብነት....33
2.5.2 ከፍተኛ መጠን ያለው ገንዘብ....33
2.5.3 የቁጥጥር ተግዳሮቶች....34
2.2.5 ስልጣን እና ተፅዕኖ....36
ማጠቃለያ....39
ምዕራፍ ሶስት....40
በፋይናንስ ዘርፍ የሚስተዋሉ ሙስና እና ብልሹ አሰራሮች የሚያስከትሉት ጉዳት እና መከላከያ ስልቶች....40
3.1 መግቢያ....40
3.2 የምዕራፉ አላማ....41
3.3 የተፈቀደው ሰዓት....41

3.4 የቡድን ውይይት ጥያቄዎች(41
3.5 ሙስና እና ብልሹ አሰራሮች የሚያስከትሉት ጉዳት 42
3.5.1 የእምነት መሸርሸር (Erosion of Trust) 42
3.5.2 የኢኮኖሚ አለመረጋጋት (Economic Instability) 43
3.5.3 አለመመጣጠን (Inequality) 44
3.5.4 ልማትን ማዳከም (Undermining Development) 45
3.6 በፋይናንስ ዘርፍ የሚፈፀሙ የሙስና ተግባራት 47
3.6.1 የማነቃቂያ ጥያቄዎች(25 ደቂቃ) 47
3.6.2 በፋይናንሺያል ሴክተሩ ውስጥ ያሉ ሙስና እና ብልሹ አሰራሮችን መታገያ ሰልቶች 47
3.6.2.1 የዘርፉን የሰው ሃይል ማጎልበት 48
3.6.2.2 ግልጽነትና ተጠያቂነት ማስፈን 49
3.6.2.3 የሥነ-ምግባር ደንብን ተግባራዊ ማድረግ 50
3.6.2.4 የሃብትና ጥቅም ማሳወቅና ማስመዝገብ 51
3.6.2.5 የጥቅም ግጭትን የሚፈጥሩ ሁኔታዎችን መከላከል 52
3.6.2.6 የዘርፉን የፀረ-ሙስና ሚና ሚንስትሪም /የስራ አካል ማድረግ 53
3.6.2.7 የመንግስት የስራ ሃላፊዎች ሚናን ማጠናከር 54
3.6.2.8 ከባለድርሻ አካላት ጋር በትብብርና በቅንጅት መስራት 54
3.6.2.9 ክትትል እና ግምገማ 55
3.6.2.10 ቴክኖሎጂን ጥቅም ላይ ማዋል 56
ማጣቀሻ 61
አባሪዎች 64

መግቢያ

አሁን ባለንበት ነባራዊ ሁኔታ ሙስና ማህበራዊና ኢኮኖሚያዊ ችግር በሆነበት የደህንነትና የፖለቲካ አንድምታ የሚያመጣ መሆኑ መግባባት ላይ ተደርሷል፡፡ እየወጡ ያሉ ሪፖርቶች እንደሚያመለክቱት ሙስና ሃገራት ለእድገት የሚያደርጉትን ጉዞ በማሽመድመድ ዜጎች ለእንግልት ለሰላም ማጣትና ለስደት እንዲዳረጉ መንስኤ ሁኗል (World Bank, 2014)፡፡ ጥናቶች እንደሚያሳዩት በአገር አቀፍ እና በተለያዩ እርከኖች የሚገኙ መንግሥታዊና የልማት ተቋማት ልሙስና ተጋላጭነታቸው እየጨመረ ይገኛል (Transparency International, 2022)፡፡ በመሆኑም የዘላቂ ልማት ግቦችን ለማሳካት አካታች፤ ሁልን አሳታፊና ብቃት ያላቸውን ተቋማት እንዳይገነቡ እንቅፋት ይፈጥራል፡፡ በዚህም የተነሳ ዘርፈ ብዙ መዘዞችን በማስከተል ላይ ይገኛል፡፡

የፌደራል የሥነ ምግባር እና የፀረ-ሙስና ኮሚሽን ለበርካታ ዓመታት በመንግስት የሚወጡ ሙስናና ብልሹ አሠራርን የመከላከል ፖሊሲዎች፣ ህጎች፣ በማስተዋወቅና ስልጠና በመስጠት ሙስናና ብልሹ አሠራርን የመከላከል ተግባራት እያከናወነ ይገኛል፡፡ ከእነዚህ ተግባራት ውስጥም ጥናት እና ምርምር በማድረግ፣ አጀንዳ ቀርፆ ውይይት በማድረግ፣ አጫጭር ስልጠናዎችን በመስጠት በተጨማሪም ሚንስትሪምን በመጠቀም ስለ ሙስና እና ብልሹ አሰራር ህብረተሰቡን በማንቃት ሙስናን ለመከላከል ሰፊ ስራዎችን እያከናወነ ይገኛል፡፡ በኮሚሽኑ ማሻሻያ አዋጅ ቁጥር 1236/2013 አንቀፅ 7 ንዑስ አንቀፅ 3 ላይ የተቋማት የሙስና ስጋት ዳሰሳ ጥናት በማካሄድ ውጤቱን ለህዝብ ይፋ እንደሚያደርግ ተደንግጓል፡፡ ሆኖም ግን ለሙስና ስጋት የሆኑ ፖሊሲዎች፣ ህጎች፣ አደረጃጅቶችና አሰራሮችን በመለየት ወቅታዊ መፍትሄ የመስጠት ሥራ ትኩረት ተሰጥቶ ባለመሰራቱ፣ ሙስና በየጊዜው እየተከሰተ ለሀገሪቱ ኢኮኖሚያዊ፣ፖለቲካዊ ፣ ህጋዊ እና ተቋማዊ እንዲሁም ማህበራዊ ችግር እየሆነ ይገኛል፡፡

በተለያዩ ተቋማት ሊከሰቱ የሚችሉ የሙስና ዓይነቶች ፣ የሕጎች መላላት፣ የቁጥጥር ማነስ፣ ደካማ የአስተዳደር ሥርዓት፣ ደካማ ተቋማዊ ባህል፣ ደካማ የአሠራር ሥርዓት፣ የግለሰቦች የሥነ-ምግባር ጉድለት፣ የሥራ አካባቢዎች አለመመቻቸት እና አግባብነት የሌላቸው የሥራ ግንኙነቶች፣ ግልፅነትና ተጠያቂነት አለመኖር፣ የጥቆማ አቀራረብ፣

አያያዝ እና አፈታት ግልፅነት አለመኖር፣ የመረጃ አያያዝ ደካማነት ፣ ወዘተ እንደ ተቋማዊ ምክንያቶች ይጠቀሳሉ። እነዚህና የመሳሰለት ክስተቶች በተለያዩ ተቋማት ላይ የሚያስከትሉትን የሙስና ተጋላጭነት አደጋ በሙስና ስጋት ዳሰሳ ጥናት መመርመር አስፈላጊ መሆኑ ይታመናል።

ሙስና በአለም ላይ ባሉ ባደጉም ሆነ በማደግ ላይ ባሉ ሀገራት ኢኮኖሚያዊ ልማት እና ማህበራዊ መረጋጋት ላይ ከፍተኛ ተጽዕኖ ያሳድራል። ሙስና በፋይናንስ አስተዳደር ላይ ከፍተኛ የሆነ አሉታዊ ተፅዕኖ አለው። በአሁኑ ጊዜ ባንኮች እና ሌሎች የፋይናንስ ተቋማት በህገ ወጦች ላይ እርምጃ የመውሰድ ግዴታ አለባቸው ነገር ግን ብዙውን ጊዜ ይህን እርምጃ አይፈጽሙም። ብዙ ባንኮች ለሙሰኞች ገንዘባቸውን የሚያስቀምጡበት ቦታ መስጠታቸውን ቀጥለዋል። ይህ ክፍተት የፀረ-ገንዘብ ማሸሽ ደንቦች አጠቃላይ የላላ አፈፃፀም እና ተገቢውን ጥንቃቄ የማያደርጉ መሆኑን ያሳያል።

በ2015 በሀገራችን በተካሄደው የፋይናንስ ዘርፍ ተኮር የሙስና ሥጋት ግምገማዊ ጥናት እንደገለፀው እ.ኤ.አ. በ2010 ከተገመገሙ 124 ስልጣኖች ውስጥ፣ ሁለት በመቶው ብቻ የፋይናንሺያል አክሽን ግብረ ሃይል (FATF) ምክሮችን ሙሉ በሙሉ ያሟሉ ናቸው። ጥናቱ እንደሚያሳው ከግማሽ በላይ የሚሆኑት በከፍተኛ አደጋ ሁኔታዎች ውስጥ ትርጉም ያለው የተሻሻለ ጥንቃቄን አልተገበሩም (FSA 2011).

የፋይናንስ አስተዳደር እጦት መዘዙ ከባድ ነው። ከጊዜ ወደ ጊዜ ደካማ የፋይናንስ አስተዳደር የጸጥታውን ሴክተር በሕዝብ እና በብሔራዊ ደኅንነት ላይ ለሚደርሱ አደጋዎች ምላሽ ለመስጠት ዝግጁ እንዳይሆን ያደርጋል። የመልካም አስተዳደር እጦት እና ሙስና በየደረጃው ያሉ ሰራተኞችን ሞራል እና ውጤታማነታቸውን ይጎዳል። ህዝቡ በፋይናሻል ሴክተሩ ያለውን አመኔታ ያሳጣዋል፣ ይህም ትብብራቸውን ከህዝብ ማግኘት አዳጋች ያደርገዋል። በፀጥታ ሴክተሩ የህዝብ ሀብት አጠቃቀም ላይ ሙስና እና የፋይናንስ ብልሹነት አስተሳሰብ የፖለቲካ አለመረጋጋት እና የግጭት መንስኤ ሊሆን ይችላል። በሙስና እና በፋይናንስ አስተዳደር እጦት ምክንያት የህዝብ ሀብት ሲመዘበር እና ያለግበባብ ሲባክን የደህንነት ሪፖርት ስለማይቀርብ ህዝቡ ሀብቱ በአግባቡ ለታለመለት አላማ እየዋለ መሆኑን የማወቅ መብቱ ውስን ነው። ስለሆነም ጋዜጠኞች የህዝብን ሀብት ለታለመለት አላማ እንዲውል ገለልተኛ የሆነ ትንታኔ እና በቂ መረጃ መስጠት ይኖርባቸዋል። እንዲሁም የመንግስት

ባለስልጣናት ለህዝብ ሃብት አስተዳደር ሀላፊነት በመውሰድ ሙስናን እና ብልሹ አሰራርን ማጋለጥ ይኖርባቸዋል፡፡

በመሆኑም ይህን የሙስና ሥጋት ችግር በዘላቂነት ለመቀነስ ሲባል በፋይናንስ ተቋማት ውስጥ ለሙስና ሥጋት የሆኑ ጉዳዮችን በመለየት ስልጠናው ስለ ሙስና እጠቃላይ ፅንሰ-ሃሳብ ፣ሙስና በፋይናንስ ተቋማት የሚያስከትለው ጉዳት፣ በዘርፉ የሚከሰቱ የሙስና ዕይነቶችን መለየት እና ሙስናን የመታገያ ስልቶችን በማካተት ይህ የማሰልጠኛ ሞጁል ተዘጋጅቷል፡፡

የስልጠናው አስፈላጊነት

በዛሬው ውስብስብ የፋይናንሺያል ገጽታ በሙስና እና በመከላከያ እርምጃዎች ላይ ውጤታማ ስልጠና አስፈላጊነት ከመቸውም ጊዜ በበለጠ ወሳኝ ነው፡፡ በመሆኑም የሥልጠናው ተሳታፊዎች በፋይናንሺያል ሴክተር እና ተጠሪ ተቋማት ውስጥ የተንሰራፋውን የተለያዩ የሙስና ዓይነቶች አጠቃላይ ግንዛቤ እንዲኖራቸው ለማድረግ የተነደፈ ሲሆን እነዚህን ተግዳሮቶች በብቃት ለመፍታት የሚረዱ መሳሪያዎችን በማስታጠቅ ነው፡፡

የተለያዩ ጥናቶች እንደሚያሳዩት የአጭር ጊዜ የሥልጠና ጊዜዎች ለረጅም ጊዜ የሥነ ምግባር ባህሪ እና ስኬት ወሳኝ መሠረት ሆነው እንደሚያገለግሉ ያሳያሉ፡፡ በመሆኑም ሰልጣኞች ከስልጠናው ያገኙትን ክህሎት በአፋጣኝ፣ በገሃዱ ዓለም ተግዳሮቶች ላይ በማተኮር እውቀታቸውን በዕለት ተዕለት ሥራቸው ላይ በፍጥነት መተግበር እንዲችሉ ያደርጋል፡፡ ይህ ተግባራዊ አካሄድ ስልጠናው ቲዎሬቲካል ብቻ ሳይሆን ከተሳታፊዎች ሚና ጋር በቀጥታ የተያያዘ መሆኑን ያረጋግጣል፡፡

በሥልጠና ቆይታቸው ተሳታፊዎች በድርጅታቸው ላይ ያለውን አንድምታ በመመርመር የሙስና ዘርፈ ብዙ ባህርያትን በጥልቀት ይመረምራሉ፡፡ በተቋሞቻቸው ውስጥ የታማኝነት ባህልን እንዲያሳድጉ በማስቻል ስለ ቁልፍ ፅንሰ-ሀሳቦች፣ ተዛማጅ የህግ ማዕቀፎች እና የስነምግባር ደረጃዎች ጠንካራ ግንዛቤ ያገኛሉ፡፡

የሞጁሉ አደረጃጀት

ይህ ሞጁል በሶስት ቀናት ውስጥ እዲጠናቀቅ ታስቦ የተዘጋጀ ሲሆን ዋና አላማው ሰልጣኞች በስልጠና ቆይታቸው ስለ ሙስናና ብልሹአስራር በቂ እውቀትና ግንዛቤ ይፈጥራል ተብሎ

በጥንቃቄ የተደራጀ እና የተሰነደ ነው፡፡ ስለሆነም ሰልጣኞች በቆይታቸው በእያንዳንዱ ቀን ስለ ሙስናና ብልሹ አሰራር የመከላከያ ስልቶች ሁለንተናዊ ግንዛቤን በመፍጠር ቀድሞ የነበራቸውን እውቀትና ግንዛቤ የበለጠ ከፍ ለማድረግ ታስቦ የተዘጋጀ ነው፡፡

``

በስልጠናው የመጀመሪያ ቀን፡- ሰልጣኞች ሰለ ሙስና መሰረታዊ ፅንሰ-ሀሳቦችን ፣ ትርጓሜዎችን፣ አይነቶች እና መገለጫዎች እንዲሁም የፋይናንስ ዘርፍ ለሙስና ያለው ተጋላጭነት እንዲረዱ እና እንዲያውቁ ይደረጋል፡፡ተሳታፊዎቹ የተለያዩ የትግበራ ዘዴወች በተናጥል እንዲሁም በቡደን በመስራት ሙስናን የመለየት አስፈላጊነትን በሚያጎሉ ውይይቶች ላይ ይሳተፋሉ ፡፡ በእለቱ በቀጣይ ቀናት ለሚሰጡ ስልጠናዎች መንደርደሪያ ሃሰብ እዲኖራቸው ይደረጋል፡፡

በሁለተኛው ቀን፡- ሰልጣኞች በፋይናንስ ዘርፍ የሚከስቱ ሙስናና በልሹ አሰራሮች እና በዘርፍ የሚስተዋሉ ሙስና እና ብልሹ አሰራሮችን የሚያስከትሉትን ጉዳት በሚሉ ጉዳዮች በቂ ግንዛቤ እና እውቀት እንዲኖራቸው ይደረጋል፡፡ በእያንዳዱ ጉዳዮች ላይ ሰልጣኞች የተለያዩ የተግበራ ዘዴዎችን ያከናውናሉ (የቡድን ውይይት፣ሀሳብ የማፍለቅ፣የአስረጅ ናሙና እና እራስን የመገምገምያ ተግባራት ያከናውናሉ)፡፡

በሶስተኛው ቀን፡- ሰልጣኞች በፋይናንስ ዘርፍ የሚፈፀሙ የሙስና ተግባራት መከላከያ ስልቶች ላይ ሰፊ እውቀት እና ግንዛቤ እንዲፈጥሩ ይደረጋል፡፡ በተጨማሪም ሙስናን በመዋጋት እረገድ አርአያ ሊሆኑ የሚችሉ አለም አቀፋዊ ተሞክሮዎችን በማቅረብ ከእኛ አውድ ጋር መሄድ እና መትግበር የሚችሉትን አሰራሮች በመለየት እንዲተገብሩ ግንዛቤ የመፍጠር ስራ ይካሄዳል፡፡ በመጨረሻም ስለ ስልጠናው አስፈላጊነት በሰልጣኞች ጠቅለል ያለ አስተያየት ተሰጥቶበት ስልጠናው ይጠናቀቃል ፡፡

የሞጁሉ አጠቃላይ እና ንዑስ ዓላማ

አጠቃላይ ዓላማ፡- የስልጠና ተሳታፊዎች በስልጠና ቆይታቸው በፋይናንሺያል ሴክተሩ ውስጥ ሊከሰቱ በሚችሉ ሙስናና ብልሹ አሰራርን መከላከል በሚያስችል ደረጃ እውቀት ፣ ክህሎት እንዲሁም የተሻለ ግንዛቤ እንዲፈጥሩ እና እዲያዳብሩ ታስቦ የሚከናወን የስልጠና አይነት ሲሆን በዘርፉ የሚስተዋሉ ሙስናና ብልሹ አሰራሮችን እንዴት መከላከልና መቆጣጠር እንዳለባቸው ሰፊ ግንዛቤ ይፈጥራል ተብሎ የተዘጋጀ ሞጁል ነው፡፡

ንዑስ አላማዎች፡- ሰልጣኞች ከዚህ ስልጠና በኋላ፡

1. ስለ ሙስና ወንጀል ምንነት እዲለዩ እና በሀገራችን ባአዋጅ የፀደቁ የሙስና የወንጀል አይነቶችን ያበራራሉ ይዝረዝራሉ ፣
2. የፋይናንስ ዘርፍ ለሙስና ያለውን ተጋላጭነት በዝርዝርና በምክንያት ያስቀምጣሉ፣
3. በዘርፍ የሚከስቱ ሙስናና ብልሹ አስራሮችን በተመለከተ የተለያዩ ምሳሌዎችን በመጥቀስ ያብራራሉ ፣ እንዴት እንደሚከሰቱ ሂደቱን ይተነትናሉ ፣
4. በፋይናንስ ዘርፍ የሚስተዋሉ ሙስናና ብልሹ አሰራሮችን የሚያስከትሉትን ጉዳት ከዚህ በፊት በዘርፉ የተረጋገጡ የአስረጅ ናሙና እንደ ምሳሌ በማቅረብ በጥልቀት እንዲገመግሙት እና አንዲተነትኑት በማድረግ ያስከተለውን ጉዳት በጥልቀት እንዲረዱት ይደረጋል፣ እንዲሁም
5. በፋይናንስ ዘርፍ የሚፈፀሙ የሙስና ተግባራት መከላከያ ስልቶች በግልፅ ይዘረዝራሉ፡፡ በተጨማሪም የሌሎች ሀገራትን ተሞክሮን ግንዛቤ ውስጥ በማስገባት በተቋሙ፤ ሙስና ቢከስት ወይም ቢኖር እንዴት ወንጀሉን ማጋለጥ እና መከላከል እንዳለባቸው ሰልጣኞች ጥልቅ ግንዛቤ እና እውቀት እንዲኖራቸው ያስችላል፡፡

የሥልጠና ዘዴዎች፡-በዚህ የስልጠና ሞጁል የምንጠቀማቸው የስልጠና ዘዴዎች፡- የቡድን ውይይት (Group discussion) ፤የማነቃቂያ ጥያቄዎች (Brainstorming Sessions) ፤አስረጅ ናሙና (Case studies) ፤ እራስን የመገምገሚያ ቸክሊስት እና የማጠቃለያ ጥያቄዎች በስልጠናው ወቅት ይተገበራሉ፡፡

ተተኳሪ ተቋማት

ይህ የስልጠና ሞጁል የሚያካትታቸው ተተኳሪ ተቋማት፡-ገንዘብ ሚኒስቴር፣ የኢትዮጵያ የሂሳብ አያያዝና ኦዲት ቦርድ፣ የኢትዮጵያ ልማት ባንክ፣ የዕለት ደራሽ የዕርዳታ ትራንስፖርት፣ ምድር ባቡር ኮርፖሬሽን፣ ኢትዮ-ጂቡቲ ምድር ትራንስፖርት አ/ማ እና ኢትዮ ኢንጂነሪንግ ግሩፕ ናቸው ፡፡

ስልጠናው በአጠቃላይ የሚወስደው ጊዜ፡- 24፡00 ሰዓት

የስልጠና መሳሪያዎች፦ በዚህ ስልጠና ጥቅም ላይ የሚዉሉት የመርጃ መሳሪያዎች ማርከር፣ፍሊፐ ቻርት፣ፕሮጀክተር ፣ ማሰተወሻ ደብተር እና እሰክበሪቶ ወዘተ...ናቸዉ፡፡

ምዕራፍ አንድ

የሙስና ወንጀል ምንነት

1.1 መግቢያ

የሙስና መከላከል ስራን በተጨባጭ ለመስራት ስለሙስና ወንጀል ምንነት አስቀድሞ መረዳት ተገቢ ነው፤ ምክንያቱም ብዙ ሰዎች የሙስና ወንጀልን ከጉቦ መስጠትና መቀበል ጋር ብቻ አያይዘው ስለሚረዱት ነው፡፡ ይሁንና ለሙስና ምንነት አንድ አለም አቀፋዊ ብያኔ መስጠት ባይቻልም የሙስና ወንጀል መገለጫዎችን ግን ዘርዝሮ ማየት ይቻላል፡፡ በመሆኑም ሰልጣኞች በሙስና መከላከል ዙሪያ ተገቢውን እውቀትና ክህሎት እንዲያገኙ ይህ ምዕራፍ የሙስና ወንጀል ምንነትና መገለጫዎችን የሚቀርቡበት ነው፡፡

በፋይናንሺያል ሴክተር ውስጥ ያለው ሙስና የፋይናንስ ተቋማትን እና የገበያዎችን ታማኝነት የሚጥሱ ሥነ ምግባር የጎደላቸው እና ሕገወጥ ድርጊቶችን ያጠቃልላል፡፡ ይህም እንደ ጉቦ፣ ማጭበርበር፣ የውስጥ ለውስጥ ንግድ እና ገንዘብን ማሸሽ የመሳሰሉት ተግባራትን ሊያጠቃልል ይችላል፡፡ በመሆኑም ሰልጣኞች በፋይናንስ ዘርፍ የሚከስቱ ሙስና እና ብልሹ አሰራሮች ዙሪያ ተገቢውን እውቀትና ክህሎት እንዲያገኙ ይህ ምዕራፍ በፋይናንስ ተቋማት ሊከሰቱ ስለሚችሉ የሙስና አይነቶች የሚቀርቡበት ክፍል ነው፡፡

1.2 የምዕራፉ ዓላማ

ከዚህ ምዕራፍ ስልጠና በኋላ ሰልጣኞች፡-

1. የሙስና ወንጀል ምንነትን ይለያሉ፤
2. በሀገራችን ያሉትን የሙስና ወንጀሎች መገለጫዎችን ይዘረዝራሉ፤
3. በፋይናንስ ዘርፍ ስለሚሰተዋሉ ሙስና እና ብልሹ አሰራር አይነቶችን ይለያሉ እዲሁም ይዘረዝራሉ ፡፡
4. በፋይናንስ ዘርፍ የሚከስቱ ሙስናና ብልሹ አሰራሮች በሀገር ኢኮኖሚ ላይ የሚያስከትለው ጉዳት ያብራራሉ ወይም ይተነትናሉ ፡፡

1.3 **የተፈቀደው ሰዓት**
ይህን ምዕራፍ ለማጠናቀቅ የተመደበው ጊዜ 4፤30 ሰዓት

1.4 የማነቃቂያ ጥያቄዎች፤(25 ደቂቃ)
ከዚህ በታች የቀረቡትን ጥያቄዎች አንብቡና ከጎናችሁ ካለው ተሳታፊ ጋር ተወያይታችሁ የደረሳችሁበትን ለተሳታፊዎች አቅርቡ፤

1. ከጉቦ ውጭ የምታውቁትን የሙስና ወንጀል ዓይነቶችን ዘርዝሩ፤
2. ሙስና ማለት ሌብነት ነው በሚለው ሃሳብ መስማማት አለመስማማታችሁን አስረዱ፡፡

1.5 **የሙስና ምንነት**

የማነቃቂያ ጥያቄዎች፤(15 ደቂቃ)
ከዚህ በታች የቀረበውን ጥያቄ ከጎናችሁ ካለው ተሳታፊ ጋር በሚገባ ካጤናችሁ እና ከተረዳችሁ በሗላ የደረሳችሁበትን ሀሳብ ለተሳታፊዎች አብራሩ፡፡ 1. ሙስና የሚለው ቃል ሲነሳ በአዕምሯችሁ ምን ይመጣባችኋል ?

ቁልፍ ሀሳቦች

ሙስና የሚለዉ ቃል የሚያስተላልፈዉን ትርጉም በተገቢዉ ደረጃ ተገንዝቦ አንድ ሊያስማማ የሚችል ሁሉን አቀፍ የሕግ ትርጉም ማግኘት በጣም አስቸጋሪ ሆኖ ቆይቷል፡፡ ትራንስፓረንሲ ኢንተርናሽናል (Transparency International) የተባለ ተቋም "ሙስና" የሚለዉን ቃል ሲፈታዉ እንዲህ ይላል፡፡ corruption is Defined as "Misuse Of Entrusted Power For Private Gain." በዚህ ትርጉም መሰረት "ሙስና ማለት በአደራ የተሰጠን ሥልጣን አላግባብ ለግል ጥቅም ማዋል" ነዉ የሚል ሲሆን ከዚህ መረዳት የሚቻለዉ በአደራ የተሰጠን ሥልጣን አላግባብ በመገልገል ጉዳይን አላግባብ ማንተት ወይም አላግባብ ፈቃድ በመስጠትና በማጽደቅ ጉቦ ወይም የማይገባ ጥቅም መቀበል በሙስና ወንጀል እንደሚያስጠይቅ ይገልጻል፡፡

1.6 **የሙስና ዓይነቶች**

የማነቃቂያ ጥያቄዎች፤(15 ደቂቃ)

ከዚህ በታች የቀረበውን ጥያቄ ከጎናችሁ ካለው ተሳታፊ ጋር በሚገባ ካጤናችሁ እና ከተረዳችሁ በሗላ የደረሳችሁበትን ሀሳብ ለተሳታፊዎች አብራሩ፡፡

1. የተለያየ የሙስና አይነት እንዳሉ ያውቃሉ ? ለመዘርዘር ሞክሩ

ቁልፍሀሳቦች

የሙስና ወንጀሎችን አይነት የበለጠ ለመረዳ በሁለት ተከፍለዉ ቀላል እና ከባድ ወይም (petty and grand) በሚል ለመረዳት መሞከር ይቻላል፡፡ በዚህም መሰረት ቀላል ሙስና በታችኛዉ ሀላፊነት እርከን ወይም በዝቅተኛ መጠን የሚፈፀሙትን በሚመለከት ሲሆን ከባድ ደግሞ በከፍተኛ ስልጣን እርከን ወይም በብዙ መጠን የሚፈፀም ወንጀልን የሚመለከት ነዉ፡፡ ከባድ ሙስና ስር ሲሰድ ስርአታዊ (systemic) በመሆን መንግስትን ሊቆጣጠር (state capture) የሚችል ነዉ፡፡

1.7 የሙስና ወንጀል ምንነት

የማነቃቂያ ጥያቄዎች፤(25 ደቂቃ)

ከዚህ በታች የቀረበውን ጥያቄ ከጎናችሁ ካለው ተሳታፊ ጋር በሚገባ ካጤናችሁ እና ከተረዳችሁ በሗላ የደረሳችሁበትን ሀሳብ ለተሳታፊዎች አብራሩ፡፡

1. ከዚህ በፊት በነበራችሁ እውቀትና ግንዛቤ የሙስና ወንጀል ማለት ምንድን ነው? እንዴትስ ይገለፃል ?

ቁልፍሀሳቦች

የፀረ-ሙስና ልዩ የሥነ-ሥርዓትና ማስረጃ ሕግ አዋጅ ቁጥር 236/1993 ለመጀመሪያ ጊዜ ለሙስና ወንጀል ትርጉም የሰጠና በወቅቱ በስራ ላይ በነበረዉ የ1949 የወንጀለኛ መቅጫ ሕግ ዉስጥ ከሚገኙ የወንጀል ድንጋጌዎች መካከል የሙስና ወንጀል ሊባሉ የሚችሉትን ያስቀመጠ ህግ ነበር፡፡ በዚሁ አዋጅ አንቀጽ 2(1) ለሙስና ወንጀል የተሰጠዉ ትርጓሜ የሚከተለዉን ይመስላል፡-

የሙስና ወንጀል ማለት ከመንግስት ወይም ከህዝብ አገልግሎት ወይም ከህዝብ ጥቅም ጋር በተያያዘ የሚፈጸም ማናቸዉም ወንጀል ሆኖ የተመደበበትን የመንግስት ወይም የህዝብ አገልግሎት ስራ ያለአግባብ በመጠቀም ለራስ ወይም ለሌላ ሰዉ ወይም ቡድን ጥቅም መጠየቅ፣ የተስፋ ቃል መቀበል ወይም ማግኘት ወይም ሌላዉን ሰዉ መጉዳት ሲሆን መደለያ መቀበልን፣ጉቦን፣ የማይገባ ጥቅም መቀበልን፣በስልጣን መነገድን፣ በስልጣን ያለአግባብ መገልገልን፣ የመንግስት ስራ ወይም የህዝብ አገልግሎት ስራን ለግል ጥቅም በሚያመች አኳኋን መምራትን፣በስራ ተግባር ላይ የሚፈጸም መዉሰድና መሰወርን፣በመንግስት ስራ ላይ ሆኖ በማስገደድ መጠቀምን፣ሚስጥር ማባከንን እና የመሳሰሉትን ሌሎች ጉዳዮች ይጨምራል የሚል ትርጉም ተሰጥቶት ነበር፡፡

ሆኖም በዚህ አዋጅ ለሙስና ወንጀሎች የተሰጠዉ ትርጉም የተወሰኑ የሙስና ወንጀል የሚሆኑ የወንጀል አይነቶችን የዘረዘረ ቢሆንም ጉቦ መስጠትና ማቀባበል ፣ምንጩ ያልታወቀ ንብረትና ገንዘብ ይዞ መገኘት፣ በወንጀል ድርጊት የተገኘን ገንዘብ ወይም ንብረት ህጋዊ አስመስሎ ማቅረብና የመሳሰሉትን የሙስና ወንጀሎች የማያካትት ከመሆኑም በላይ *“... የመሳሰሉትን ሌሎች ጉዳዮች ይጨምራል...”* በሚል የተቀመጠዉ ሀረግ በክስ አቀራረብና ዉሳኔ አሰጣጥ ላይ መቋጫ የሌለዉ የትርጉም ልዩነት በዳኞች ፣በዓቃቤ ህጎች እና በጠበቆች መካከል እንዲፈጠር አድርጎ ነበር፡፡

ከ1996 የኢ.ፌ.ዲ.ሪ. የወንጀል ሕግ ዉስጥ በተግባር የታዩ ችግሮችን በመፍታት የተሟላ የህግ ማዕቀፍ እንዲኖር በማድረግ የፀረ-ሙስና ትግሉን ለማጠናከር እና ሀገራችን ያለባትን አህጉራዊ እና ዓለም አቀፋዊ ግዴታ በአግባቡ እንድትወጣ ለማድረግ እና በህዝባዊ ድርጅት ወይም በህዝባዉ ድርጅት ሰራተኞች፣በመንግስት የልማት ድርጅት ሰራተኞች እና በመንግስት ሰራተኞች የሚፈፀሙ ወንጀሎችን በማካተት ይዞ የወጣዉ የሙስና ወንጀሎች አዋጅ ቁጥር 881/2007 ነዉ፡፡

የሙስና ወንጀል ድንጋጌዎች በአዋጅ ቁጥር 881/2007 ላይ ከአንቀጽ 9 እስከ 33 ላይ ተመልክቷል፡፡ በህጉ አወቃቀር መሠረት የሙስና ወንጀል ተብለው የተለዩት በ25 አንቀፆች የተጠቃለሉ ጉዳዮች ብቻ ናቸው፡፡

የሙስና መገለጫው ብዙ አይነት ሲሆን ከትናንሽ ጥቅማ ጥቅሞች አንስቶ እስከ ከፍተኛ ገንዘብ ዝርፉያና ምዝበራ እንዱሁም ከፍተኛ ጉዳት ሊያደርስ የሚችል ስልጣን

አላግባብ መገልገል ሊሆን ይችላሉ፡ ከዚህ አንጻር ሙስና ዝቅተኛ (petty corruption)፣ ከፍተኛ (grand corruption) እና ሲስተሚክ (state capture) ሙስና ተብሎ ይከፊፈላል፡፡ በዚህ መሰረት እንደሚከተለው ተብራርተዋል፡-

ከፍተኛ ሙስና (Grand corruption) ፡- ከፍተኛ ሙስና በአፈጻጸሙ በአጭር ጊዜ በረቀቀና ሚስጢራዊ በሆነ ስሌት በሚሉዮን የሚቆጠር የሀገር ሀብት የሚመዘበርበት፣ ስርቆትና ማጭበርበር የሚፈጸምበት ሲሆን ከፍተኛ የፖለቲካ እና የመንግስት ባለስልጣናትና ትልልቅ ባለሀብቶች የሚሳተፉበት የሙስና አይነት ነው፡፡ በትልልቅ የመሰረተ-ልማት ፕሮጀክቶች (የመንገድ፣ የግድብ፣ የባቡር መስመር፣ የቴሌኮም ወዘተ ግንባታዎች)፣ከፍተኛ ገንዘብን የሚያንቀሳቅሱ (ገቢዎች፣ ጉምሩክ፣ ባንኮች ፣ ኢንሹራንስ ወዘተ) እንዲሁም ምስጢራዊ በሆኑ ከፍተኛ የገንዘብ እንቅስቃሴ ባላቸው የደህንነት እና የመከላከያና ተመሳሳይ መስሪያ ቤቶች(ለምሳሌ የጦር መሳሪያ ግዢዎች)፡፡

ከፍተኛ ሙስና በዋነኛነት በጉቦ፣ በማጭበርበርና በዝርፊያ የሚገለጽ ሲሆን ለአብነት ያህል እነዚህ መገለጫዎች በሚከተሉት ተግባራት ይከሰታል፡-

- በአገር ደረጃ በሚከናወኑ የጦር መሳሪያዎች ላይ በሚፈጸም ህገወጥ ግዥ (እንደጦር አውሮፕላኖች፣ ታንኮች መርከብ እና ልዩ ልዩ ከባድ መሳሪያዎች በመሳሰለት)፣
- ህገወጥ በሆኑ ጨረታዎች በሚፈጸሙ ከፍተኛ የግንባታ ውሎች ወይም ስምምነቶች /ከፍተኛ የኤላክትሪክ ሃይሌ ማመንጫ ግንባታዎች፣
- ከፍተኛ የመስኖ እና የመጠጥ ውሃ ግድብ ግንባታዎች፣የመንገድ ሥራዎች፣ በከባድ ፋብሪካዎች ግንባታዎች፣
- ልዩ ልዩ ለአገር ውስጥ ምርት አገልግሎት የሚውሉ እንደማዳበሪያ፣ ኬሚካሎች፣ መዳህኒቶች፣የህክምና መገልገያ መሳሪያዎች እና የትምህርት መገልገያ መሳሪያዎች በሞግዚት በሚፈጸሙ ህገወጥ ግዥዎች፣
- ከፍተኛ የቴሌኮሚኒኬሽን፣የትራንስፖርት አገልግሎት አቅርቦቶች ላይ በሚፈጸም ህገወጥግዥዎች እና የመሳሰለትን ያካትታል፡፡

ዝቅተኛ ሙስና (petty corruption)፡- ዝቅተኛ ሙስና ከከፍተኛ ሙስና አንጻር ሲታይ በመጠኑ አነስተኛ የሆነ የህዝብና የመንግስት ገንዘብ በሙስና ዝውውር ውስጥ የሚውልበት ነው፡፡ ዝቅተኛ የሙስና ወንጀል የሚፈጸመው ከመንግስትና ከህዝብ አገልግሎት አሰጣጥና

አቅርቦት ጋር በተያያዘ ሲሆን፣ በዚህ የሙስና ወንጀል ውስጥ ተሳታፊ የሚሆኑት በቢሮክራሲው መዋቅር ውስጥ በየደረጃው አንዳንድ የመንግስት ሠራተኞችና ባለስልጣናት እንዲሁም ህገወጥ አገልግልት ፈላጊ ግለሰቦች ናቸው፡፡

በመካከለኛና ዝቅተኛ የመንግስትና የህዝብ ተቋማት መጠኑ አነስተኛ የሆነ ገንዘብ አላግባብ የሚገኝበት ነው፡፡ መገለጫውም መለስተኛ እና ዝቅተኛ ደረጃ ላላቸው አገልግሎት አቅራቢዎች እንዱሁም ተገልጋዮች ከሚሰጥ አገልግሎት አቅርቦት (ፍቃድ መስጠት፣ ፍቃድ ማደስ፣ የትምህርትና የህክምና ማስረጃ መስጠት፣ አነስተኛ የኮንትሮባንድ እቃዎች ሳይቀረጥ ማሳለፍ የመሳሰሉት) ጋር የተያያዘ ነው፡፡ መጠኑ አነስተኛ የሆነ በአደራ የተቀበሉውን ገንዘብና ንብረት መመዝበርን፣ ሰነዶችን በመሰረዝ እና በማጥፋት የማይገባ ጥቅም ማግኘትን፣ በግዢ፣ በተሽከርካሪ ጥገና ስም የማይገባ ጥቅም መውሰድን፣ አብዛኛው ህዝብ አገልግሎት ለመጠየቅ ሲሄድ የሚያጋጥመው በመሆኑ ቶሎ የሚታወቅ ህዝቡን የሚያማርር፣ በህዝቡም ትኩረት የሚያገኝ ነው፡፡ ለአብነት ያህል እነዚህ መገለጫዎች በሚከተለት ተግባራት ውስጥ እንደሚከሰቱ መመልከቱ ጠቃሚ ነው፡፡

- በመንግስትና በህዝብ አገልግሎት አቅርቦት ላይ ጉቦ መቀበል፣
- ፍተሻ ጣቢያ ላይ ጉቦ በመቀበል ብሎም ህገወጥ ዕቃዎችን ማሳለፍ፣
- የግብር ምደባን በጉቦ እና በመደለያ በመስራት ያልተመጣጠነ የገቢ ግብር ምደባ ማካሄድ፣
- በልዩ ልዩ የቢሮ መሳሪያዎች እና በተሽከርካሪ ግዥ እና ጥገና ወቅት በሚደረግ ማጭበርበር (ሰነድችን በመሰረዝና በመደለዝ)፣
- በልዩ ልዩ የወጪ እና ገቢ ሰነዶች ላይ ማጭበርበር (ሰነዶችን በመሰረዝ፣ በመደለዝ እና በማጥፋት)፣
- በልዩ ልዩ የግንባታ ፤ ጥገና እና የአገልግሎት ጨረታዎች የማጭበርበር ተግባር በመፈፀም፣
- ህገወጥ የትምህርት እና የህክምና ማስረጃ በመስጠት ወይም በትምህርት ወይም በስልጠና የተገኘን ሙያ ህገወጥ በሆነ መንገድ (ህዝብን ሊጎዳ በሚችል መልኩ) በመጠቀም የሚፈጸም ነው፡፡

ሲስተሚክ ሙስና (state capture)፡- የሀገሪቱን አጠቃላይ የመንግስት ስርአት ማዳከምና የተደራጁ የሙስና ወንጀል ፈጻሚ ሀይሎች የመንግስትን መዋቅር ከሞላ ጎደል ተቆጣጥረው የሚገኙበትን ሁኔታ የሚያመለክት ነው፡፡ የግልጽነትና ተጠያቂነት አሰራር ከሞላ ጎደል

የላላ መሆን፣ ዋና ግባቸው የዝርፋያና ምዝበራ ስራ በሆኑ የተለያዩ ከፍተኛ የፖለቲካ ቡድኖች መካከል በሚፈጠር የጥቅም ግጭት የመንግስት መዋቅሩን አንድ ሁነው ለማጥቃት የሚጠቀምበት ሁኔታ መኖሩ ነው፡፡ ሲስተሚክ ሙስና ህግ አውጪውን፣ ምርጫ አስፈጻሚውን እንዱሁም የመንግስት አስፈጻሚ መዋቅሩን የአንድ ወይም የተደራጁ የፖለቲካ ቡድኖች የዝርፋያ እና ምዝበራ ፍላጎት መጠቀሚያ በማድረግ ይገለጻል፡፡

1.8 በአዋጅ ቁጥር 881/2007 የተደነገጉ የሙስና ወንጀሎች(120 ደቂቃ)

1.8.1 በሥልጣን ያለአግባብ መገልገል (አንቀፅ 9)

ማንኛውም የመንግሥት ወይም የህዝባዊ ድርጅት ሠራተኛ የማይገባ ጥቅም ለማግኘት ወይም ለማስገኘት ወይም በሌላ ሰው ጥቅም ወይም መብት ላይ ጉዳት እንዲደርስ ለማድረግ በማሰብ፤ የተሰጠውን ሹመት፣ ሥልጣን ወይም ኃላፊነት በግልፅ ተግባር(በማድረግ) ወይም በግድፈት(ባለማድረግ) ያለአግባብ የተገለገለበት እንደሆነ፤ በግልፅ ከተሰጠው ሥልጣን ወይም ኃላፊነት አሳልፎ የሠራ እንደሆነ፤ ወይም ሥልጣን ወይም ኃላፊነት ሳይኖረው ወይም ከሥራው ከታገደ፣ ከተዛወረ፣ ከተሻረ ወይም ሥልጣኑን ወይም ኃላፊነቱን ከተወ በኋላ የሠራበት እንደሆነ በሙስና ወንጀል ያስጠይቃል፡፡

1.8.2 ጉቦ መቀበል (አንቀፅ 10)

ማንኛዉም የመንግስት ወይም የህዝባዊ ድርጅት ሠራተኛ በኃላፊነቱ ወይም በሥራ ግዴታዉ ማድረግ የማይገባዉን ለማድረግ ወይም ማድረግ የሚገባዉን ላለማድረግ በቀጥታም ወይም በተዘዋዋሪ ለራሱ ወይም ለሌላ ሰዉ ጥቅም እንዲሰጥ የጠየቀ ፣የተቀበለ እንደሆነ በሙስና ወንጀል ያስጠይቃል፡፡

1.8.3 የማይገባ ጥቅም መቀበል (አንቀፅ 11)

ማንኛውም የመንግሥት ወይም የሕዝባዊ ድርጅት ሠራተኛ በተሰጠው ኃላፊነት መሠረት ማድረግ የሚገባውን ተግባር ለማከናወን ሲል ይህንኑ ተግባር ከመፈፀሙ በፊት ወይም ከፈፀመ በኋላ ጥቅም እንዲሰጠው የጠየቀ፣ ያገኘ ወይም የተስፋ ቃል የተቀበለ እንደሆነ በሙስና ወንጀል ያስጠይቃል፡፡

1.8.4 አስታራቂ ሽማግሌዎችና ሌሎች ሰዎች የሚፈፅሙት ጉቦ የመቀበል ወንጀል (አንቀጽ 12)

ማንኛዉም አስታራቂ ሽማግሌ ፣የግልግል ዳኛ፣ የፍርድ ቤት ነባሪ ፣ ንብረት ጠባቂ ፣ወይም አጣሪ ፣ሥራዉን ለማካሄድ በባለስልጣን የተሾመ ተርጓሚ ወይም አስተርጓሚ ወይም በዳኝነት ወይም በዳኝነት ነክ በሚታይ ጉዳይ ላይ በሙያዉ ረገድ አስተያየቱን ወይም የምስክርነት ቃሉን የሚሰጥ ማንኛዉም ልዩ አዋቂ (ኤክስፐርት) ፣ወይም ገቢና ወጪን ኦዲት የሚያደርግ ኦዲተር፣ ወይም ግንባታ በተገባዉ ዉል መሰረት መከናወኑን የሚረጋግጥ መሃንዲስ ማድረግ የሚገባዉን ላለማድረግ ወይም ማድረግ የሚገባዉን ለማድረግ ጉዳዩ ከሚመለከተዉ ሰዉ ላይ ጥቅም እንዲሰጠዉ የጠየቀ ወይም የተቀበለ እንደሆነ በሙስና ወንጀል ያስጠይቃል፡፡

1.8.5 የመንግስት ወይም የሕዝባዊ ድርጅት ስራን በማያመች አኳኋን መምራት (አንቀጽ 13)

ማንኛውም የመንግሥት ወይም የሕዝባዊ ድርጅት ሠራተኛ የማይገባ ጥቅም ለማግኘት፣ ወይም ለማስገኘት በማሰብ ሥልጣኑን ወይም ሃላፊነቱን ተጠቅሞ፦

በንግድ ወይም በሌላ ሥራ፣ በግዢ ወይም በሽያጭ ወይም ከሚያከናውነው ሥራ ጋር በተያያዘ በማናቸውም የሥራ ግንኙነት ማናቸዉንም ዓይነት ጥቅም የወሰደ ወይም ይህን ጥቅም የሚያገኝበትን ውል የተዋዋለ፤ ወይም ሌላ ዘዴ የፈጠረ እንደሆነ፤

አግባብ ባለው ባለስልጣን ወይም ኃላፊ ከተወሰነው በላይ በሆነ ዋጋ የዕቃ ማቅረብ ውል፣የሥራ መቋረጥ ውል ወይም ማናቸውም የሥራ ውል የተዋዋለ ወይም በዉል ከተመለከተው ዕቃ ወይም አገልግሎት ውጭ የተቀበለ እንደሆነ፤
በጠቅላላዉ ሥልጣን ወይም ኃላፊነት መሠረት በማድረግ በአደራ የተሰጠዉን ወይም ሊጠብቀዉና ሊከላከለዉ የሚገባዉን የመንግስት መስሪያ ቤት፣ የመንግስት የልማት ድርጅት ወይም የህዝባዊ ድርጅት ጥቅም የሚጎዳ ተግባር በማናቸዉም ዘዴ የፈፀመ እንደሆነ በሙስና ወንጀል ያስጠይቃል፡፡

1.8.6 አደራ በተሠጠው ዕቃ ያለአግባብ ማዘዝ (አንቀፅ 14)

ማንኛውም የመንግሥት ሠራተኛ በሕግ አግባብ ሳይፈቀድለትና የግል ንብረት ለማድረግ በማሰብ ሳይሆን ታሽጎ የተረከበዉን ጥቅል፣ ኢንቨሎፕ፣ ሰነድ፣ ባለዋጋ ነገር፣ ወይም እንደታሸገ

የተረከበውን ማናቸውንም ዕቃ፦ የከፈተ፣ ያስከፈተ፣ የወሰደ ወይም ያስወሰደ ወይም የእሽጉን ይዘት የገለጠ ወይም ዕቃውን አሳልፎ የሰጠ እንደሆነ፤ ወይም የተገለገለበት ወይም ሌላ ሰው እንዲገለገልበት የፈቀደ እንደሆነ ተጠያቂ ይሆናል።

1.8.7 በሥራ ተግባር የሚፈፀም የመውሰድና የመሰወር ወንጀል (አንቀፅ 15)

የማይገባ ቁሳዊ ጥቅም ለማግኘት ወይም ለማስገኘት በማሰብ ማንኛዉም ፦ የመንግሥት ሠራተኛ በብርበራ፣ በመያዝ፣ በመውረስ ሥርዓት፣ በሐራጅ ሽያጭ፣ በህግ ውርስ ወይም ፍርዱ በንብረቱ ላይ እንዲፈፀም በመወሰኑ ወይም ይህን የመሰለ ማናቸውም ሥራ በሚያከናውንበት ወይም በሚያስፈፅምበት ጊዜ፤ ወይም የመንግሥት ወይም የሕዝባዊ ድርጅት ሠራተኛ በማንኛውም የሥራ አጋጣሚ በእጁ ሊገቡ የቻሉትን ወይም በአደራ የተረከባቸውን ወይም የሚጠብቃቸውን፤ ዕቃዎችን፣ ሰነዶችን፣ ባለዋጋ ነገሮችን፣ጥሬ ገንዘቦችን፣ ተንቀሳቃሽ ወይም አላቂ ዕቃዎችን የወሰደ ወይም የሰወረ እንደሆነ በሙስና ወንጀል ያስጠይቃል።

1.8.8 በሥልጣን ወይም በኃላፊነት መነገድ (አንቀፅ 16)

ማንኛውም የመንግሥት ወይም የህዝባዊ ድርጅት ሠራተኛ በሥራው ምክንያት ባለው ወይም አስመስሎ ባቀረበው ተሰሚነት፦ አግባብ ባለው ባለስልጣን ወይም ኃላፊ ተወስኖ የሚሰጥ የሥራ ደረጃ፣ ሹመት፣ ሥራ ፣ ሽልማት፣ የአገልግሎት ዋጋ፣ ልዩ ችሮታ፤ በቁጥጥሩ ወይም በአመራሩ ሥር በሚገኙ ባለስልጣኖች፣ኃላፊዎች ወይም የአስተዳደር ክፍሎች የሚደረግ ዉል፣የንግድ ስምምነት፣የስራ ጨረታ፣የዕቃ ማቅረብ ዉል ፣ወይም ሌላ ጥቅም ወይም በአጠቃላይ ከአንድ ባለስልጣን ፣ኃላፊ ወይም የአስተዳደር ክፍል የሚሰጠዉን ጥቅም ወይም የሚረዳ ዉሳኔ፣ ለሌላ ሰዉ ለማስገኘት ስጦታ ወይም ሌላ ጥቅም የጠየቀ ወይም የተቀበለ እንደሆነ በሙስና ወንጀል ያስጠይቃል።

1.8.9 በህገወጥ መንገድ መሰብሳብ ወይም ማስረከብ (አንቀፅ 17)

ማንኛውም የመንግሥት ወይም የህዝባዊ ድርጅት ሠራተኛ የማይገባ ጥቅም ለራሱ ለማግኘት በማሰብ፦ ሊከፈል የማይገባ መሆኑን ወይም በህግ ከተወሰነው ታሪፍ በላይ መሆኑን እያወቀ

ቀረጥ፣ ግብር፣ ልዩ ልዩ ገቢ ወይም ልዩ ልዩ የገቢ ጥቅም ፣ ምንዳ፣ ደመወዝ፣ ካሳ ወይም ሌላ ወጪ የሰበሰበ ወይም እንዲሰበሰብ ያዘዘ እንደሆነ፤ ማናቸውንም ዕቃ ወይም ክፍያ በሚያስረክብበት ወይም በሚሰጥበት ጊዜ ማስረከብ ወይም መክፈል ከሚገባው አሳንሶ ያስረከበ ወይም የከፈለ እንደሆነ በሙስና ወንጀል ያስጠይቃል፡፡

1.1.10 *ያለአግባብ ጉዳይን ማጓተት* (*አንቀፅ* 18)

ማንኛዉም የመንግስት ወይም የህዝባዊ ድርጅት ሠራተኛ በኃላፊነቱ ወይም በሥራዉ ምክንያት በቀረበለት ጉዳይ ላይ ጥቅም ካለዉ ማንኛዉም ሰዉ በቀጥታ ወይም በተዘዋዋሪ ጥቅም ለማግኘት ፣በጉዳዩ ላይ ጥቅም ያለዉን ማንኛዉንም ወገን ለመጥቀም ወይም ለመጉዳት ሲል ከህግ፣ ከሥራ ደንብ፣ ወይም ከመመሪያ ወይም ከተለመደዉ አሠራር ዉጭ ያለ በቂ ምክንያት ያልወሰነ ፣ያዘገየ ወይም ባለጉዳዩን ያጉላላ እንደሆነ በሙስና ወንጀል ያስጠይቃል፡፡

1.1.11 *ዋጋ ያለውን ነገር ያለክፍያ ወይም ያለበቂ ክፍያ ማግኘት* (*አንቀፅ* 19)

ማንኛውም የመንግሥት ወይም የህዝባዊ ድርጅት ሠራተኛ ተገቢ ምክንያት ሳይኖረው ያለክፍያ ወይም ያለበቂ ክፍያ ማናቸውንም ዋጋ ያለውን ነገር የተቀበለ እንደሆነ በሙስና ወንጀል ይጠየቃል፡፡

ሁለተኛዉ በዚህ አንቀፅ የሚያስቀጣዉ ድርጊት ንብረትን፣ የፋይናንስ አቋምን፣ ስጦታ መቀበልን ማስመዝገብ ወይም ማሳወቅ እንደሚገባ በህግ ወይም በደንብ በተደነገገ ጊዜ አለማሳወቅ በተመሳሳይ ያስቀጣል፡፡

በአገሩ ወይም በአካባቢው ባህል ወይም ልማድ መሠረት እንደተራ የወዳጅነት ምልክት የሚሰጥ ዋጋ ያለው ሥጦታ መቀበል ወይም ከስጋ ወይም ከጋብቻ የቅርብ ዘመድ ወይም የቅርብ ወዳጅ ስጦታ ማግኘት አያስጠይቅም፡፡

1.1.12 ያለአግባብ ፍቃድ መስጠት ወይም ማፅደቅ (አንቀፅ 20)

ማንኛውም የመንግሥት ሠራተኛ ሆን ብሎ ወይም በቸልተኝነት፣ብቁ ላልሆነ ወይም በህግ ሊሰጠው ለማይገባ ሰው ማናቸውንም የንግድ ወይም የሥራ ፈቃድ የሰጠ ወይም ያፀደቀ እንደሆነ፣ ወይም አንድ ነገር የሚከናወንበትን ቦታ ያለአግባብ የፈቀደ ወይም የሰጠ እንደሆነ በሙስና ወንጀል ያስጠይቃል፡፡

1.1.13 ምንጩ ያልታወቀ ንብረትና ገንዘብ (አንቀፅ 21)

ማንኛዉም የመንግስት ወይም የህዝባዊ ድርጅት ሠራተኛ የሆነ ወይም የነበረ ሰዉ የኑሮ ደረጃዉ አሁን ባለበት ወይም አስቀድሞ በነበረበት የመንግስት ወይም የህዝባዊ ድርጅት ሥራ ወይም በሌላ መንገድ ከሚያገኘዉ ወይም ሲያገኘዉ ከነበረዉ ህጋዊ ገቢ የበለጠ እንደሆነ፤
ያለዉ ንብረት ወይም የገንዘብ ምንጭ አሁን ባለበት ወይም አስቀድሞ በነበረበት የመንግስት ወይም የህዝባዊ ድርጅት ሥራ ወይም በሌላ መንገድ ከሚየገኘዉ ወይም ሲያገኘዉ ከነበረዉ ህጋዊ ገቢ ጋር የማይመጣጠን እንደሆነ በሙስና መንጀል ያስጠይቃል፡፡

1.1.14 የሥራ ሚስጥርን መግለፅ (አንቀፅ 22)

አግባብነት ባለዉ ህግ አያስጠይቅም ተብሎ የተደነገገዉ እንደተጠበቀ ሆኖ ማንኛዉም የመንግስት ወይም የህዝባዊ ድርጅት ሠራተኛ ተገቢ ያልሆነ ጥቅም ለማግኘት ፣ለሌላ ሰዉ ለማስገኘት ወይም በሌላ ሰዉ ጥቅም ወይም መብት ላይ ጉዳት እንዲደርስ ለማድረግ በማሰብ በሥራዉ ምክንያት ያወቀዉ ሆኖ በጠባዩ ሚስጥር የሆነዉን ወይም በሚስጥር እንዲጠበቅ የታዘዘዉን ወይም ለህዝብ እንዳይገለጽ የተከለከለዉን መረጃ ፣ሰነድ ወይም ፍሬ ነገር ሥራዉን ወይም ሹመቱን ከለቀቀ በኂላ ቢሆንም እንኳ የገለጸ ወይም የስተላለፈ እንደሆነ በሙስና ወንጀል ያስጠይቃል፡፡

1.1.15 መንግሥታዊ ወይም የህዝባዊ ሰነዶችን አስመስሎ ማዘጋጀት፣ ወደ ሐሰት መለወጥ ወይም በሐሰተኛ ሰነድ መገልገል (አንቀፅ 23)

ማንኛዉም ሰው የሌላዉን ሰዉ መብት ወይም ጥቅም ለመጉዳት ወይም ለራሱ ወይም ለሌላ ሰው ተገቢ ያልሆነ ማናቸውንም መብት ወይም ጥቅም ለማግኘት ወይም ለማስገኘት ታስቦ የሚፈፀም ነዉ፤ አንድ ፅሁፍ፣ መዝገብ ወይም ማንኛውንም ሰነድ የመንግሥት ወይም የህዝባዊ

ድርጅት በማስመሰል ያዘጋጀ ወይም የፈጠረ እንደሆነ፤ በመንግሥት ወይም በህዝባዊ ድርጅት መዝገብ ፣ፅሁፍ ወይም ሰነድ የሰፈረን እውነተኛ ፅሁፍ በመለወጥ ወይም በመደለዝ፣ በሐሰተኛ ፊርማ፣ በእጅ በተደረገ ምልክት ወይም በጣት ፊርማ፣ በማህተም ወይም የሌለውን ሥልጣን ወይም ችሎታ እንዳለው አስመስሎ በመፈረም ሐሰተኛ ሰነድ የፈጠረ፤ ወደ ሐሰት በተለወጠ ወይም በሐሰት በተዘጋጀ ሰነድ እያወቀ የተገለገለበት እንደሆነ፤ በሙስና ወንጀል ያስጠይቃል፡፡

1.1.16 *መንግስታዊ ወይም የህዝባዊ ድርጅት ሰነዶችን ማጥፋት ወይም ጉዳት ማድረስ* (አንቀፅ 24)

ማንኛዉም ሰዉ የሌላዉን ሰዉ መብት ወይም ጥቅም ለመጉዳት ወይም ለራሱ ወይም ለሌላ ሰዉ ተገቢ ያልሆነ ማናቸዉንም መብት ወይም ጥቅም ለማግኘት ወይም ለማስገኘት በማሰብ በመንግስት ወይም በህዝባዊ ድርጅት ወይም በህዝብ ሰነድ ላይ ጉዳት እንዲደርስበት ያደረገ ፣የቀደደ፣ ያጠፋ ፣ጥቅም ላይ እንዳይዉል ያደረገ ወይም የወሰደ እንደሆነ በሙስና ወንጅል ያስጠይቃል፡፡

1.1.17 *ዋጋ ያለዉን ነገር ያለክፍያ ወይም ያለበቂ ክፍያ መስጠት* (አንቀፅ 26)

ማንኛዉም ሰዉ ተገቢ ምክንያት ሳይኖረዉ ለማንኛዉም የመንግስት ወይም የህዝባዊ ድርጅት ሠራተኛ ወይም ከእርሱ ጋር ግንኙነት ላለዉ ማንኛዉም ሌላ ሰዉ ያለክፍያ ወይም ያለበቂ ክፍያ ማናቸዉንም ዋጋ ያለዉ ነገር ያቀረበ ፣የሰጠ ወይም ለመስጠት የተስማማ እንደሆነ ያስጠይቃል፡፡ በአገሩ ወይም በአካባቢዉ ባህል ወይም ልማድ መሰረት እንደተራ የወዳጅነት ምልክት የሚሰጥ ዋጋ ያለዉ ስጦታ መስጠት ወይም ለስጋ ወይም ለጋብቻ የቅርብ ዘመድ ወይም ለቅርብ ወዳጅ ስጦታ መስጠት አያስጠይቅም፡፡

1.1.18 *ጉቦ ወይም ተገቢ ያልሆነ ጥቅም መስጠት* (አንቀፅ 25)

ማንኛዉም ሰዉ አንድ የመንግስት ሠራተኛ ወይም የህዝባዉ ድርጅት ሠራተኛ በኃላፊነቱ ወይም በስራ ግዴታዉ ማድረግ የማይገባዉን እንዲያደርግ ወይም ማድረግ የሚገባዉን እንዳያደርግ ጥቅም ወይም ስጦታ የሰጠ ወይም ያቀረበ እንደሆነ በሙስና ወንጀል ያስጠይቃል፡፡

1.1.19 *ማቀባበል* (አንቀፅ 27)

ማንኛዉም ሰዉ ለራሱ ማናቸዉንም ዓይነት ጥቅም ባያገኝም እንኳ የመንግስት ወይም የህዝባዊ ድርጅት ሥራን ለሚያከናዉን ሰዉ ጉቦ ለመስጠት ገንዘብ ፣ዋጋ ያለዉ ነገር ፣አገልግሎት ወይም ሌላ ዓይነት ጥቅም ከሌላ ሰዉ የተቀበለ እንደሆነ፤ ወይም የራሱን የባንክ ሂሳብ እንደዚህ ዓይነት ጉቦ ለማቀባበል ያዋለ እንደሆነ፤ ወይም ጉቦ እንዲሰጣጡ ሁኔታዎችን ያመቻቸ ፣ያገናኘ ፣ ያስማማ ወይም የደለለ እንደሆነ በሙስና ወንጀል ይጠየቃል፡፡

1.1.20 በሌለው ሥልጣን መጠቀም (አንቀፅ 28)

ማንኛውም ሰው ከመንግሥት ወይም ከህዝባዊ ድርጅት ሥራው ከታገደ፣ ከተዛወረ፣ ከተሻረ፣ ከተወገደ ወይም ሥልጣኑን፣ ኃላፊነቱን ከተወ በኋላ በሥራው ላይ ያለ በማስመሰል፤ለወደፊቱ የመንግሥት ወይም የህዝባዊ ድርጅት ሠራተኛ እሆናለሁ ብሎ በማሳመን ወይም ሠራተኛ ሳይሆን መስሎ በመቅረብ፤ ይህንን አደርጋለሁ በማለት የተስፋ ቃል በመግባት ተገቢ ያልሆነ ጥቅም ወይም ሥጦታ ከሌላ ሰው የጠየቀ፣ የተቀበለ እንደሆነ ይጠየቃል፡፡

1.1.21 በግል ተሰሚነት መነገድ (አንቀፅ 29)

ማንኛውም ሰው የመንግስት ወይም የህዝባዊ ድርጅት ሰራተኛ ባይሆንም በሰዎች ዘንድ ያለውን ወይም እንዳለው ያስመሰለውን ተሰሚነት በመጠቀም በአንድ የመንግስት ወይም በህዝባዊ ድርጅት ሠራተኛ ብቻ ሊሰጥ የሚችለውን ልዩ መብት ወይም ጥቅም እኔ አደርግልሀለሁ በማለት ለሌላ ሰው ለማስገኘት ሲል ገንዘብ፣ ስጦታ፣ ሌላ ጥቅም የጠየቀ፣ የተቀበለ ወይም የተስፋ ቃል የተቀበለ እንደሆነ፤ በሙስና ይጠየቃል፡፡

ሰጭዉም ቢሆን የህግ ተጠያቂነት አገልግሎቱ የመንግስት ወይም የህዝባዊ ድርጅት ሰራተኛ ብቻ እንደሚሰጥ እያወቀ ልዩ መብት ወይም ጥቅም ለራሱ ወይም ለሌላ ሰው ለማስገኘት በማሰብ ገንዘብ፣ ስጦታ፣ ሌላ ጥቅም የሰጠ፣ ለመስጠት የተስማማ እንደሆነ ይጠየቃል፡፡

1.1.22 በምርጫ ላይ የሚሰጥ መደለያ (አንቀጽ 30)

ማንኛውም ሰው የመምረጥ ወይም የመመረጥ መብት ያለው ሌላ ሰው በመብቱ በተወሰነ መንገድ እንዲጠቀም ወይም መብቱን እንዲተው ለማድረግ በቀጥታ ወይም በተዘዋዋሪ መንገድ ገንዘብ

ወይም በማናቸውም ሌላ አይነት ጥቅም የሰጠ፣ ወይም ለመስጠት ቃል የገባ እንደሆነ፣ በሙስና ወንጀል ይጠየቃል፡፡

1.1.23 ከባድ የእምነት ማጉደል (አንቀፅ 31)

ማንኛውም የመንግሥት ወይም የህዝባዊ ድርጅት ሠራተኛ ተገቢ ያልሆነ ብልፅግና ለራሱ ለማግኘት ወይም ለማስገኘት በማሰብ የመንግሥት ወይም የህዝባዊ ድርጅት የሆነውንና ለአንድ ለተወሰነ አገልግሎት ወይም በአደራ የተሰጠውን ዋጋ ያለውን ነገር፣ ጥሬ ገንዘብ በሙሉ ወይም በከፊል ለራሱ ወይም ለሌላ ሰው ያደረገ፣ የወሰደ፣ ያስወሰደ፣ የሰወረ ወይም ለራሱ ወይም ለሌላ ሰው አገልግሎት ያዋለ፣መዉሰዱ፣ ማስወሰዱ ወዘተ… በህግ ግምት የሚጣል በመሆኑ ዐቃቤ ህግ ንብረቱ መጉደሉን እንጂ መዉሰድ ማስወሰዱን ማስረዳት አይጠበቅበትም፡፡

1.1.24 ከባድ አታላይነት (አንቀፅ 32)

ማንኛውም የመንግሥት ወይም የህዝባዊ ድርጅት ሠራተኛ ተገቢ ያልሆነ ብልፅግና ለራሱ ለማግኘት ወይም ለሌላ ሰዉ ለማስገኘት በማሰብ አሳሳች የሆኑ ነገሮችን በመናገር፣ የራሱን ማንነት ወይም ሁኔታ በመሰወር ወይም መግለፅ የሚገባውን ነገር በመደበቅ ወይም የሌላውን ሰው የተሳሳተ እምነት ወይም ግምት በመጠቀም፣ በማድረግም ሆነ ባለማድረግ ሌላውን ሰው ማታለል በህግ የሚያስቀጣ ነዉ፡፡

1.1.25 በሙስና ወንጀል የተገኘን ገንዘብ ወይም ንብረት ህጋዊ አስመስሎ ማቅረብና በወንጀሉ ስለመርዳት (አንቀጽ 33)

በወንጀል ድርጊት የተገኘ ገንዘብ ህጋዊ አስመስሎ የማቅረብ ወንጀል የተፈጸመው በሙስና ወንጀል አመንጪነት ከሆነ አግባብነት ያለው በወንጀል ድርጊት የተገኘ ገንዘብ ወይም ንብረት ህጋዊ አስመስሎ ማቅረብ የህግ ተፈጻሚነት እንደተጠበቀ ሆኖ በሙስና ወንጀል ያስጠይቃል፡፡

የማጠቃለያ ጥያቄዎች፤(30 ደቂቃ)

ከዚህ በታች የቀረቡትን ጥያቄዎች በቡድናችሁ መሰረት ከተወያያችሁ በኋላ የደረሳችሁበትን ሀሳብ ለሌሎች ቡድን ለተሳታፊዎች አቅርቡ።

1. “ያለአግባብ ጉዳይን ማጓተት” በዘርፉችሁ እንዴት እንደሚስተዋሉ፤ የሚያስከትሉትን ጉዳት ተወያይታችሁ ለተሳታፊዎች አቅርቡ፤
2. በዘርፉ ተዘውትረው የሚታዩት የሙስና ወንጀል ዓይነቶች የትኞቹ ናቸው? ምክንያታችሁን አስረዱ።
3. “ምንጩ ያልታወቀ ንብረት እና የገንዘብ ወንጀልን” ለመከላከል የሃብት ምዝገባ እንዴት ሊከላከል እንደሚችል አስረዱ።

1.9 በፋይናንስ ዘርፍ የሚከስቱ ሙስና እና ብልሹ አሰራሮች

1.9.1 የማነቃቂያ ጥያቄዎች

የማነቃቂያ ጥያቄዎች (25 ደቂቃ)

ከዚህ በታች የቀረቡትን ጥያቄዎች ከጎናችሁ ካለው ተሳታፊ ጋር ከተወያችሁ በኋላ የደረሳችሁበትን ሀሳብ ለተሳታፊዎች አብራሩ።

1. በፋይናንሺያል ዘርፍ ሙስናን እንዴት ይገልፁታል?
2. በፋይናንሺያል ተቋማት ውስጥ ምን ምን ዓይነት የሙስና ዓይነቶች ሊኖሩ ይችላሉ?
3. ከዚህ በታች በቀረቡት ምስል ‘ሀ’ እና ‘ለ’ ምን ተረዳላችሁ?

ምስል ሀ

ምስል ለ

1.9.2 **በፋይናንሺያል ሴክተር ውስጥ የተለመዱ የሙስና ዓይነቶች**

1.9.2.1 **ጉቦ** (Bribery)

የቡድን ውይይት (25 ደቂቃ)

ከዚህ በታች የቀረቡትን ጥያቄዎች በቡድናችሁ መሰረት ከተወያያችሁ በኋላ የደረሳችሁበትን ሀሳብ ለሌሎች ቡድን ተሳታፊዎች አስረዱ ።

1. በፋይናንሺያል ሴክተር ውስጥ ጉቦን እንዴት ይገለፃል? ሊወስዳቸው የሚችላቸው የተለያዩ ቅርጾች ምንድ ናቸው?
2. ግለሰቦች እና ድርጅቶች በጉቦ እንዲሳተፉ የሚያነሳሳቸው ጉዳይ ምንድን ነው? እነዚህ ተነሳሽነቶች በፋይናንሺያል ሴክተር ውስጥ በተለያዩ ሚናዎች እንዴት ይለያያሉ?

ቁልፍ ሀሳቦች

ጉቦ በፋይናንሺያል ሴክተር ውስጥ ከሚከሰቱት የሙስና ዓይነቶች አንዱ ሲሆን በተለያዩ መንገዶች የሚንፀባረቅ የሥነ ምግባር አሠራሮችን እና የገበያ ታማኝነትን የሚጎዳ ነው (Loughman & Sibery, 2011; Owolabi, 2007) ።ይህ የሚሆነው የገንዘብ ተቋማቱ ለህዝብ ባለስልጣናት ፣ ተቆጣጣሪዎች ወይም ሌሎች ውሳኔ ሰጪዎች ጥሩ አያያዝን ለማስጠበቅ ፣ የተገዢነት መስፈርቶችን ለማለፍ ወይም በቁጥጥር ውሳኔዎች ላይተጽእኖ ለማድረግ ገንዘብ ወይም ስጦታ ሲሰጡ ነው ። ለምሳሌ፣ ባንኮች ከተፎካካሪዎቻቸው በበለጠ ፍጥነት ፈቃድ ወይም ፍቃድ

ለማግኘት በጉቦ ሊሳተፉ ይችላሉ፣ይህም ፍትሃዊ ውድድርን ያዛባል ። በተጨማሪም ፣በፋይናንሺያል ድርጅቶች ውስጥ ያሉ ሰራተኞች የማክበር ጥሰቶችን እንዲያዩ ወይም የማጭበርበሪያ ተግባራትን እንዲያመቻቹ፣ብልሹ አሰራሮችን የበለጠ እንዲያዘወትሩ ሊያደርግ ይችላል ። እንዲህ ዓይነቱ ጉቦ በፋይናንስ ተቋማት ላይ ያለውን እምነት ከመሸርሸር ባለፈ የቁጥጥር ማዕቀፎችን ውጤታማነት ስለሚጎዳ ሥነ ምግባር የጎደለው ባህሪ ወደ መደበኛው ባህል ይመራል ።

1.9.2.2 ምዝበራ (Embezzlement)

ሀሳብ የማፍለቅ ተግባር (25 ደቂቃ)

ከዚህ በታች የቀረቡትን ጥያቄዎች ከጎናችሁ ካለው ተሳታፊ ጋር ከተወያችሁ በኋላ የደረሳችሁበትን ሀሳብ ለተሳታፊዎች አብራሩ፡፡

1. ከፋይናንሺያል ሴክተሩ አንፃር ምዝበራን እንዴት እንገልፃለን? ከሌሎች የማጭበርበር ዓይነቶች የሚለየው በምንድን ነው?
2. ከዝርፊያ በስተጀርባ ያሉት ዋና ዋና ምክንያቶች ምንድ ናቸው?
3. በፋይናንስ ተቋማት ውስጥ ምዝበራ መከሰቱን የሚጠቁሙ አንዳንድ የተለመዱ ምልክቶች ወይም አመላካች መንገዶች ምንድ ናቸው?

ቁልፍ ሀሳቦች

ምዝበራ በፋይናንሺያል ሴክተር ውስጥ የተንሰራፋ የሙስና አይነት ሲሆን ይህም ለግለሰብ ወይም ለድርጅት ለግል ጥቅም በአደራ የተሰጠውን ገንዘብ አላግባብ መጠቀምን ያካትታል፡፡ ይህ በተለምዶ የሚከሰተው ሰራተኞች ወይም ስራ አስፈፃሚዎች ለራሳቸው ጥቅም ከኩባንያው ሂሳቦች ገንዘብ ሲቀይሩ ነው፡፡ ለምሳሌ፣ አንድ ሰራተኛ ገንዘብን ለማጥፋት የውሸት ደረሰኞችን ሊፈጥር ወይም የሂሳብ መግለጫዎችን ሊቀይር ይችላል፣ ይህም ለተቋሙ ከፍተኛ የገንዘብ ኪሳራ ያስከትላል፡፡

ምዝበራ የድርጅቶችን የፋይናንስ መረጋጋት አደጋ ላይ የሚጥል ብቻ ሳይሆን የባለሀብቶችን እምነት የሚጎዳ እና በአጠቃላይ የፋይናንሺያል ሴክተሩን ስም የሚያበላሽ ተግባር ነው፡፡ ውጤቶቹ

በኢኮኖሚው ውስጥ ሊሽከረከሩ ይችላሉ። በዚህም ምክንያት የሥራ ኪሳራ እና የኢኮኖሚ እንቅስቃሴ ይቀንሳል።

1.9.2.3 ገንዘብ ማጭበርበር (Money laundering)

የቡድን ውይይት(25 ደቂቃ)

ከዚህ በታች የቀረቡትን ጥያቄዎች በቡድናችሁ መሰረት ከተወያያችሁ በኋላ የደረሳችሁበትን ሀሳብ ለሌሎች ቡድን ተሳታፊዎች አስረዱ።

1. ሕገወጥ ገንዘብ ምንድን ነው? ከሌሎች የገንዘብ ወንጀሎች የሚለየው እንዴት ነው?
2. ገንዘብ ማጭበርበር በምን አይነት መንገድ ሊከናወን ይችላል?

ቁልፍሀሳቦች

የገንዘብ ማጭበርበር ገንዘቡ ህጋዊ መስሎ እንዲታይ ለማድረግ በህገ ወጥ መንገድ የተገኘውን ገንዘብ አመጣጥ በተለይም ውስብስብ የፋይናንስ ግብይቶችን ወይም ህጋዊ አካላትን በሚያካትቱ ዝውውሮች የመደበቅ ሂደት ነው። ወንጀለኞች የገንዘብ ማጭበርበርን በመጠቀም የመጀመሪያውን ህገወጥ የገንዘብ ምንጭ በመደበቅ እና ከህጋዊው ኢኮኖሚ ጋር በማዋሃድ ገንዘቡን ያለምንም ጥርጣሬ እንዲጠቀሙ ወይም ኢንቨስት እንዲያደርጉ ያስችላቸዋል። በፋይናንሺያል ሴክተር ውስጥ ጉልህ የሆነ የሙስና አይነት ነው (Arewa, 2019; Lyman, 1999; Villányi, 2021)። የገንዘብ ማጭበርበር በተለምዶ በሦስት ደረጃዎች ይከፈላል(Schneider, 2000)፡-

ምደባ፡- ሕገወጥ ገንዘቦች በመጀመሪያ ወደ ፋይናንሺያል ሥርዓት ይገባሉ። ይህ ገንዘቡን በባንኮች ውስጥ ማስቀመጥ፣ ንብረቶችን መግዛት (ለምሳሌ፣ ሪል እስቴት ወይም የቅንጦት ዕቃዎች) ወይም ገንዘቡን በካዚኖዎች ወይም ጥሬ ገንዘብ በሚሳተፍባቸው ሌሎች ንግዶች ማስተላለፍን ሊያካትት ይችላል። ግቡ ገንዘቡን ከወንጀለኞች እጅ እና ወደ ፋይናንሺያል ስርዓት ማዛወር ነው።

ንብርብር፡- ይህ ደረጃ የገንዘቡን ምንጭ እና ባለቤትነት ለማድበስበስ የተነደፉ ውስብስብ የፋይናንስ ግብይቶችን ያካትታል። በሂሳቦች መካከል ብዙ ዝውውሮችን፣ ምንዛሬዎችን መለወጥ ወይም ውስብስብ በሆኑ የፋይናንስ መሳሪያዎች ላይ መዋዕለ ንዋይ ማፍሰስን ሊያካትት ይችላል። ዓላማው የገንዘቡን አመጣጥ በተቻለ መጠን አስቸጋሪ ለማድረግ ነው።

ውህደት፡- በዚህ ደረጃ፣ የተጭበርበረው ገንዘብ ወደ ኢኮኖሚው ይመለሳል፣ በተለይም በህጋዊ ኢንቨስትመንቶች ወይም ግብይቶች። ገንዘቡ እንደ ህጋዊ ገቢ ወይም ኢንቨስትመንቶች በመምሰል ጥርጣሬን ሳያሳድግ አሁን ጥቅም ላይ ይውላል።

1.9.2.4 **የውስጥ ለውስጥ ንግድ** (Insider trading)

ሀሳብ የማፍለቅ ተግባር (25 **ደቂቃ**)

ከዚህ በታች የቀረቡትን ጥያቄዎች ከጎናችሁ ካለው ተሳታፊ ጋር ከተወያቻሁ በኋላ የደረሳችሁበትን ሀሳብ ለተሳታፊዎች አብራሩ።

1. ከውስጥ አዋቂ ንግድ በስተጀርባ ያለው ተነሳሽነት ምንድን ነው? ግለሰቦች እና ድርጅቶች እንዴት ይጠቀማሉ?
2. የውስጥ ንግድ የፋይናንሺያል ገበያዎችን ታማኝነት እና ፍትሃዊነት እንዴት ይነካል?

ቁልፍሀሳቦች

የውስጥ ለውስጥ ንግድ በፋይናንሺያል ሴክተር ውስጥ የተለመደ የሙስና አይነት ሲሆን ይህም ስለ አንድ ኩባንያ ይፋዊ ባልሆኑ ቁሳዊ መረጃዎች ላይ ተመስርተው ዋስትናዎችን መግዛት ወይም መሸጥን ያካትታል። ይህ ሥነ ምግባር የጎደለው ተግባር የሚከሰተው እንደ ሥራ አስፈፃሚዎች፣ ሠራተኞች ወይም ሌሎች ሚስጥራዊነት ያለው መረጃ የማግኘት መብት ያላቸው ግለሰቦች እውቀታቸውን ተጠቅመው በገበያ ላይ ፍትሃዊ ያልሆነ ጥቅም ሲያገኙ ነው። ለምሳሌ፣ አንድ የኩባንያው የውስጥ አዋቂ ስለ መጪው ውህደት ወይም በይፋ ከመገለጹ በፊት ከፍተኛ የገቢ መቀነስ ካወቀ፣ በመረጃው ላይ ተመስርተው አክሲዮኖችን በመገበያየት መረጃ በሌላቸው ባለሀብቶች ወጪ ትርፍ ሊያገኙ ይችላሉ።

የውስጥ ለውስጥ ንግድ የባለሀብቶችን እምነት ስለሚሸረሽር እና የዋስትናዎችን ትክክለኛ ግምት ስለሚያዛባ ለፋይናንሺያል ገበያዎች ታማኝነት አስፈላጊ የሆኑትን የፍትሃዊነት እና ግልጽነት መርሆዎችን ያበላሻል።

1.9.2.5 ሰነድ ማጭበርበር (Fraud)

የቡድን ውይይት (25 ደቂቃ)

ከዚህ በታች የቀረቡትን ጥያቄዎች በቡድናችሁ መሰረት ከተወያያችሁ በኋላ የደረሳችሁበትን ሀሳብ ለሌሎች ቡድን ተሳታፊዎች አስረዱ ፡፡

1. ሰነድ ማጭበርበርን በፋይናንሺያል ሴክተር ውስጥ እንዴት እንገልፃለን? በተለምዶ የሚያጋጥሟችሁ የሰነድ ማጭበርበር ዓይነቶች ምንድ ናቸው?
2. ግለሰቦች ወይም ድርጅቶች ሰነድ ማጭበርበር እንዲፈጽሙ የሚገፋፋቸው ጉዳይ ምንድን ነው? ኢኮኖሚያዊ፣ግላዊ እና ድርጅታዊ ሁኔታዎች እንዴት አስተዋፅዖ ያደርጋሉ?

ቁልፍሀሳቦች

ማጭበርበር በፋይናንሺያል ሴክተር ውስጥ የተንሰራፋ የሙስና አይነት ሲሆን ይህም ህገ-ወጥ ጥቅምን ለማስጠበቅ ያለመ ሰፊ የማታለል ድርጊቶችን ያጠቃልላል(Alexander & Cumming, 2022 ;Rafay,2023)። ይህ የዋስትና ማጭበርበር እና የሂሳብ መግለጫዎችን ማጭበርበርን ጨምሮ ብዙ ቅጾችን ሊወስድ ይችላል፡፡

የዋስትና ማጭበርበር፡- ይህ ከዋስትና ግዢ ወይም ሽያጭ ጋር በተያያዘ የተለያዩ የማታለል ድርጊቶችን ያጠቃልላል፡፡ የተለመዱ ምሳሌዎች የውስጥ ለውስጥ ንግድ፣ የኩባንያውን የፋይናንስ ሁኔታ የተሳሳተ መረጃ መስጠት እና የአክሲዮን ዋጋን ለመቆጣጠር የውሸት መረጃ ማሰራጨትን ያካትታሉ፡፡

የሂሳብ መግለጫ ማጭበርበር፡- ይህ ሆን ተብሎ የሂሳብ መግለጫዎችን በተሳሳተ መንገድ ማቅረብን ያካትታል ስለ አንድ ኩባንያ የፋይናንስ ጤና የተሳሳተ አመለካከት ለመፍጠር፡፡ ይህ ገቢን ከመጠን በላይ መግለጽ፣ እዳዎችን ማቃለል ወይም ሌሎች ባለድርሻ አካላትን ለማታለል የተነደፉ ማጭበርበሮችን ሊያካትት ይችላል፡፡

አስረጅ ናሙና 1፡ ACB የሙስና ውንጀላ።(40 ደቂቃ)

ዳራ

ACB ባንክ በሙስና ወንጀል በተለይም የውጭ ምንዛሪ ክምችት መመዝበር እና የተንሰራፋውን የመልካም አስተዳደር እጦት በተመለከተ ከፍተኛ ክስ ቀርቦበታል። ይህ ጉዳይ በኢትዮጵያ የፋይናንስ ተቋማት ውስጥ ያሉ ስርአታዊ ጉዳዮችን ለመረዳት ወሳኝ ሲሆን ሙስና በኢኮኖሚ መረጋጋት እና በህዝብ አመኔታ ላይ ያለውን ተጽእኖ አጉልቶ ያሳያል።

ከፍተኛ መጠን ያለው የውጭ ምንዛሪ ክምችት በ ACB ውስጥ ባሉ ባለስልጣናት አላግባብ መመዝበሩን ሪፖርቶች ገልፀዋል። የምርመራ ጋዜጠኞች በፋይናንሺያል መዝገቦች እና ግብይቶች ላይ ልዩነቶችን አግኝተዋል። ህዝባዊ ተቃውሞዎችን እና የተጠያቂነት ጥያቄዎችን አስነስቷል። ይህም የኢትዮጵያ ኢኮኖሚ አስተዳደር እና ዓለም አቀፍ የውጭ ኢንቨስትመንትን የመሳብ አቅም ላይ ስጋት ፈጥሯል።

የቡድን ውይይት ጥያቄዎች

ከዚህ በታች የቀረቡትን ጥያቄዎች በቡድናችሁ መሰረት ከተወያያችሁ በኋላ የደረሳችሁበትን ሀሳብ ለሌሎች ቡድን ተሳታፊዎች አስረዱ ።

1. ከቀረበው የጉዳይ ጥናት ምን አይነት የሙስና ተግባር ተፈፅሟል ብለው ያምናሉ?
2. በ ACB ውስጥ ለሙስና አስተዋጽኦ ያደረጉ ዋና ዋና ምክንያቶች ምንድ ናቸው?
3. በፋይናንሺያል ተቋማት ውስጥ ያለው ሙስና ህዝቡ በመንግስት ላይ ያለውን እምነት በምን መንገድ ይነካል?

አስረጅ ናሙና 2፡ በፋይናንሺያል ዘርፍ የፍላጎት ግጭቶችን ማስተዳደር (40 ደቂቃ)

ዳራ

በታዋቂው የፋይናንስ ተቋም XYZ ባንክ ውሰጥ በርካታ ከፍተኛ የስራ ኃላፊዎች ከባንኩ የህዝብ ግዴታዎች ይልቅ ለግል ለቤተሰቦቻቸው፣ እዲሁም ለጓድኞቻቸው ፋይናንሺያል ጥቅም ቅድሚያ እንደሚሰጡ መረጃ ያሳያሉ ። እነዚህ ሥራ አስፈፃሚዎች ለቤተሰባቸው አባላት ወይም ለቅርብ አጋሮቻቸው በቀጥታ የሚጠቅሙት ብድሮችን እና ኢንቨስትመንቶችን በማጽደቅ ላይ ተሳትፈዋል፣ ይህም የጥቅም ግጭቶችን ፈጥሯል። ይህ ሁኔታ ለባንኩ የገንዘብ ኪሳራ እና የህዝብ አመኔታ አሳጥቷል። በXYZ ባንክ ውስጥ ያሉ ከፍተኛ የስራ አስፈፃሚዎች የቤተሰብ አባላት እና የንግድ

ባለቤቶች የሆኑ የቅርብ ጓደኞች ነበሯቸው። እነዚህ ሥራ አስፈፃሚዎቹ ለእነዚህ ከላይ ለተጠቀሱትን ግለሸቦች ተገቢውን ፋይናንስ ህገና ደንብን መሰረት ሳያደርጉ ግልጽነት በጎደለው አሰራር ብድር አጽድቀው ለቤተሰቦቻቸው እና ለቅረብ ጓደኞቻቸው እዲጠቀሙ አድርገዋል ።

የውይይት ጥያቄዎች

1. በXYZ ባንክ ውስጥ ያሉ የስራ አስፈፃሚዎች ምን አይነት የስነምገባረ ጥሰት ፈጽመዋል?
2. በ XYZ ባንክ ውስጥ ግልጽ የሆነ የስራ ባህል አለመኖሩ ለሥነ ምግባር የጎደለው ባህሪ መስፋፋት አስተዋጽኦ ያደረገው በምን መንገድ ነው? የጥቅም ግጭቶችን ለመቆጣጠር የተቋሙ የስራ ባህል ምን ሚና ይጫወታል?
3. ኦዲተሮች በፋይናንሺያል ሴክተር ውስጥ ያሉ የጥቅም ግጭቶችን ለመቆጣጠር ምን ሚና ይጫወታሉ? እንደ XYZ ባንክ ያሉ ተቋማትን የስነ ምግባር ባህሪን ለማሳደግ እንዴት በተሻለ ሁኔታ መደገፍ ይችላሉ?
4. የጥቅም ግጭቶችን በተመለከተ ሌሎች የፋይናንስ ተቋማት ከ XYZ ባንክ ጉዳይ ምን ትምህርት ሊማሩ ይችላሉ? እነዚህ ትምህርቶች የራሳቸውን አሠራር ለማሻሻል እንዴት ሊተገበሩ ይችላሉ?

የጋራ ውይይት ነጸብራቅ (20-25 ደቂቃዎች)

ከዚህ ክፍል ምን ተምረዋል? በቡድን በመሆን ከዚህ በታች በቀረቡት ጥያቄዎች መሰረት የዚህን ምዕራፍ ሀሳቦች አጠናክሩ።

1. በፋይናንሺያል ግብይቶች ወይም ግንኙነቶች ውስጥ የጉቦ ሁለት ምሳሌዎችን ያቅርቡ? በጉቦ ውስጥ መሳተፍ ሊያስከትሉ የሚችሉ ህጋዊ እና የስነ ምግባር ውጤቶች ምንድ ናቸው?
2. ምዝበራ እንዴት ይገለጻል? እና ከሌሎች የስርቆት ዓይነቶች እንዴት ይለያል? ግለሰቦች ምዝበራ እንዲፈጽሙ አንዳንድ የተለመዱ ግፊቶች ምንድ ናቸው?
3. ገንዘብ ማጭበርበር ምንድን ነው? በሂደቱ ውስጥ የተካተቱት የተለመዱ ደረጃዎች ምንድናቸው? ግለሰቦች ወይም ድርጅቶች ለምን በህገወጥ የገንዘብ ዝውውር ውስጥ ይሳተፋሉ? የ"ህገወጥ" ገንዘብ ምንጮች ምንድናቸው?

ማጠቃለያ

በዚህ ምዕራፍ ውስጥ ሙስና ለሚለው ጽንሰ ሃሳብ አንድ ወጥ የሆነ ዓለም አቀፋዊ ብያኔ መስጠት እንደማይቻል ተመልክተናል። በተጨማሪም የሙስና ወንጀል መገለጫ ጉቦ ብቻ እንዳልሆም መገንዘብ ተችሏል። ከዚህ አኳያ በአዋጅ ቁጥር 881/2007 የተደነገጉትን 25 የሙስና ወንጀሎችን ለማየት ተችሏል። በዚህ ምዕራፍ ውስጥ የቀረቡት የሙስና ወንጀሎች ትርጓሜ ናቸው። የወንጀሎቹን ዝርዝር ጉዳይ እና የሚጣለውን መቀጮ በተመለከተ አዋጅ ቁጥር 881/2007ን ተጨማሪ ንባብ እንዲያደርጉ ይጠበቃል።

በፋይናንሺያል ሴክተር ውስጥ ያለው ሙስና በተለያዩ ጎጂ ልማዶች የሚገለጥ ስራ እና መሰሪ ተግባራት ማለትም ጉቦ፣ ገንዘብ ማጭበርበር፣ ገንዘብ ማሸሽ፣ የውስጥ ለውስጥ ንግድ እና ማጭበርበር የሚያካትት ሲሆን ጉቦ፣ የተለመደ ዘዴ፣ የስርዓቱን ታማኝነት የሚያዳክም በፋይናንሺያል ውሳኔዎች ላይ ተጽዕኖ ለማድረግ ክፍያዎችን መስጠት ወይም መቀበልን ያካትታል። ምዝበራ በፋይናንሺያል ሴክተር ውስጥ የተንሰራፋ የሙስና አይነት ሲሆን ይህም ግለሰቦች የአደራቦታቸውን አላግባብ በመጠቀም ገንዘባቸውን ለግል ጥቅማቸው ሲጠቀሙ ነው። ህገወጥ የገንዘብ ዝውውር፣ የተራቀቀ እቅድ፣ በህገ-ወጥ መንገድ የተገኘውን ገንዘብ ህጋዊ ለማስመሰል ምንጩን መደበቅን ያካትታል። የውስጥ ንግድ፣ ፍትሃዊ የገበያ አሰራርን መጣስ፣ ልዩ መረጃ ያላቸው ግለሰቦች እውቀታቸውን ለገንዘብ ጥቅም ሲጠቀሙበት ነው። ማጭበርበር፣ የተለያዩ የማታለል ድርጊቶችን የሚያካትት ፣ የውሸት ሪፖርት ማቅረብን፣ የተሳሳተ መረጃ መስጠትን እና ህዝቡ በፋይናንስ ተቋማት ላይ ያለውን እምነት የሚሸረሽሩ ሌሎች ታማኝ ያልሆኑ ድርጊቶችን ሊያካትት ይችላል። እነዚህ መሰሪ ተግባራት በግለሰብ ባለሀብቶች ላይ ጉዳት ከማድረስ ባለፈ አጠቃላይ ኢኮኖሚውን ያናጋሉ፣ እድገትና ልማትን ያደናቅፋሉ።

ምዕራፍ ሁለት

የፋይናንስ ዘርፍ ለሙስና ያለው ተጋላጭነት

2.1 መግቢያ

የፋይናንሺያል ሴክተሩ የማንኛውም ኢኮኖሚ የጀርባ አጥንት እንደመሆኑ የኢኮኖሚ እድገትና ልማትን በማሳለጥ ረገድ ወሳኝ ሚና ይጫወታል። ይሁን እንጂ ይህ ዘርፍ እንደማንኛውም ተቋም ለሙስና የተጋለጠ ነው፤ ይህም በግለሰብም ሆነ በማህበረሰቡ ላይ አስከፊ መዘዝ ያስከትላል። ይህ ምዕራፍ ለፋይናንስ ሴክተሩ ለሙስና ተጋላጭነት አስተዋጽኦ የሚያደርጉ ልዩ ልዩ ሁኔታዎችን፣ ላይ ያተኩራል።

2.2 የምዕራፉ ዓላማ

ከዚህ ምዕራፍ ስልጠና በኋላ ሰልጣኞች፡-

1. የፋይናንስ ዘርፍ ለሙስና ያለው ተጋላጭነት ያብራራሉ ፤
2. በሀገራችን የፋይናንስ ሴክተሩን ለሙስና የሚያጋልጡ ዋናዋና ምክንያቶች ይዘረዝራሉ፤

2.3 የተፈቀደው ሰዓት

ይህን ምዕራፍ ለማጠናቀቅ የተመደበው ጊዜ 4:30 ሰዓት

2.4 የማነቃቂያ ጥያቄዎች፤

ከዚህ በታች የቀረቡትን ጥያቄዎች ከጎናችሁ ካለው ተሳታፊ ጋር በሚገባ ካጤናችሁ እና ከተረዳችሁ በኋላ የደረሳችሁበትን ሀሳብ ለተሳታፊዎች አብራሩ።

1. የፋይናንስ ሴክተሩን በተለይ ለሙስና ተጋላጭ የሚያደርጉ ዋና ዋና ምክንያቶች ምንድን ናቸው?
2. በፋይናንስ ዘርፍ የሚስተዋለው ሙስና በኢኮኖሚው ላይ ሰፊ አንድምታ አለው ብለው ያምናሉ? ከሆነ እንዴት?

2.5 የፋይናንስ ሴክተሩን ለሙስና የሚያጋልጡ ምክንያቶች

2.5.1 ውስብስብነት (Complexity)

ሀሳብ የማፍለቅ ተግባር (15 ደቂቃ)
ከዚህ በታች የቀረቡትን ጥያቄዎች ከጎናችሁ ካለው ተሳታፊ ጋር ተወያይታችሁ የደረሳችሁበትን ሀሳብ ለተሳታፊዎች አቅርቡ፡፡ 1. በፋይናንሺያል ሴክተር ውስጥ ውስብስብነትን እንዴት ይገልጹታል? ቁልፍ ባህሪውስ ምንድን ነው? 2. የፋይናንስ ምርቶች ውስብስብነት ለተጠቃሚዎችም ሆነ ለተቆጣጣሪዎች ውሳኔ መስጠትን የሚያደናቅፍ በምን መንገድ ነው? ይህ ሁኔታ ወደ ሙስና ሊያመራ የሚችልበትን መንገድ ያብራሩ?

ቁልፍ ሀሳቦች

የፋይናንሺያል ግብይቶች ብዙ ጊዜ የተወሳሰቡ ኔትወርኮችን እና ውስብስብ ሂደቶችን ያካተቱ ሲሆን ይህም ህገወጥ ድርጊቶችን ለመቆጣጠር እና ለመለየት አስቸጋሪ ያደርገዋል፡፡ ውስብስብነት የፍይናንሻል ሂደቶችን በማደብዘዝ እና ተጠያቂነትን በመሸርሸር ለሙስና ከፍተኛ ተጋላጭነትን ይፈጥራል፡፡ በፋይናንሺያል ቴክኖሎጂ አስተዳደር ውስጥ ያሉ ውስብስብ ሥርዓቶች ብዙውን ጊዜ ለመረዳት አዳጋች ናቸው፣ ይህም ብልሹ አሰራርን በቀላሉ እንዳይታወቅ ያደርገዋል፡፡ የቢሮክራሲያዊ መሰናክሎች ግለሰቦቹ ለግል ጥቅማቸው ወደ ሚጠቀሙባቸው ምቹ መንገዶች ሊያመሩ ይችላሉ፡፡ ነገር ግን የእነዚህ ስርአቶች ውስብስብ ባህሪ ሃላፊነትን በማስፋፋት ስነ-ምግባር የጎደለው ባህሪ ከቁጥጥር ለማምለጥ ያስችላል፡፡ በመሆኑም ይህ ውስብስብ ባህሪ የሙስና ወንጀል በሚፈጸምበት ወቅት የውሳኔ አሰጣጥ ሂደቶችን ከሕዝብ እይታ ተደብቀው እዲቆዩ ስለሚያደርግ በተቋማት ላይ የግልጽኝነት ችግር ይፍጥራል፡፡

2.5.2 ከፍተኛ መጠን ያለው ገንዘብ (Large Amounts of Money)

የቡድን ውይይት (15 ደቂቃ)

ከዚህ በታች የቀረቡትን ጥያቄዎች በቡድናችሁ መሰረት ከተወያያችሁ በኋላ የደረሳችሁበትን ሀሳብ ለሌሎች ቡድን ተሳታፊዎች አስረዱ ።

1. ከፍተኛ መጠን ያለው ገንዘብ በፋይናንሺያል ሴክተር ውስጥ ለሙስና ምቹ ሁኔታን እንዴት ይፈጥራል?

ቁልፍ ሀሳቦች

ከፍተኛ መጠን ያለው ገንዘብ በተለያዩ ተያያዥ ምክንያቶች የተነሳ ለሙስና ተጋላጭ ይሆናል። ምክንያቱም ከፍተኛ የገንዘብ ምንጮች በሚሳተፉበት ጊዜ ለግል ጥቅም ያለው እምቅ በግለሰቦች እና በድርጅቶች መካከል ሥነ ምግባራዊ ያልሆነ ባህሪን ሊያበረታታ ይችላል።

በፋይናንሺያል ተቋማት ውስጥ የሚፈሰው ከፍተኛ መጠን ያለው ገንዘብ ለሙስና፣ ለማጭበርበር እና ለሥነ ምግባር የጎደለው ባህሪ ብዙ እድሎችን ይፈጥራል። ባለሙያዎች ከፍተኛ መጠን ያለው ገንዘብ በሚሳተፍበት ጊዜ ለግል ጥቅማቸው ለማዋል ያለው አቅም ይጨምራል። ገንዘቦችን ለማግኘት ከሥነ ምግባር ውጭ የድርጅቱን የፋይናንስ ስርዓት ለጥቅማቸው እንዲጠቀሙበት ቀላል ያደርገዋል።

በፋይናንሺያል ተቋማት ውስጥ የሚፈሰው ከፍተኛ መጠን ያለው ገንዘብ ለሙስና፣ ህገወጥ የገንዘብ ዝውውር፣ ጉቦ፣ የውስጥ ንግድ እና ማጭበርበር በርካታ እድሎችን ይፈጥራል። በተጨማሪም የፋይናንሺያል ግብይቶች መጠነ ሰፊ ተጠያቂነትን ሊያደበዝዝ ስለሚችል የገንዘብ ፍሰትን ለማወቅ እና ህገወጥ ተግባራትን ለመለየት አስቸጋሪ ያደርገዋል። የፋይናንስ ሥርዓቶች ግልጽ ባልሆኑባቸው አካባቢዎች፣ ግለሰቦች አሻሚዎችን ለግል ጥቅማቸው ሊጠቀሙበት ይችላሉ፣ ይህም እምነትን የበለጠ ይሸረሽራል። ከዚህም በላይ የፋይናንስ ግቦችን ለማሳካት የሚደረገው ጫና ወደ ሥነ ምግባር ብልሹነት ሊያመራ ስለሚችል ብልሹ አሠራሮች መደበኛ እንዲሆኑ ያደርጋል።

2.5.3 የቁጥጥር ተግዳሮቶች (Regulatory Challenges)

የቡድንውይይት (15 ደቂቃ)

ከዚህ በታች የቀረቡትን ጥያቄዎች በቡድናችሁ መሰረት ከተወያያችሁ በኋላ የደረሳችሁበትን ሀሳብ ለሌሎች ቡድን ተሳታፊዎች አቅርቡ ።

1. አሁን ባለው የቁጥጥር ማዕቀፎች ውስጥ ሙስና በፋይናንሺያል ሴክተር ውስጥ እንዲስፋፋ የሚፈቅዱ ዋና ዋና ክፍተቶች ምንድ ናቸው?
2. ብልሹ አሰራሮችን ለመከላከል ነባር ደንቦች ምን ያህል ውጤታማ ናቸው? የእርስዎን አመለካከት የሚደግፈው ምን ማስረጃ ያቀርባሉ?

ቁልፍ ሀሳቦች

የቁጥጥር ተግዳሮቶች የቁጥጥር እና የማስፈጸሚያ ዘዴዎችን በማወሳሰብ ለሙስና ከፍተኛ ተጋላጭነቶችን ሊፈጥሩ ይችላሉ። የቁጥጥር ተግዳሮቶች በፋይናንሺያል ሴክተር ውስጥ ሙስናን በማጎልበት ረገድ ትልቅ ሚና ይጫወታሉ። ደካማ፣ ወጥነት የሌለው የፋይናንስ ደንቦችን ማስከበር ሙሰኛ ተዋናዮች ክፍተቶችን የሚጠቀሙበት፣ ከምርመራ የሚሸሹበት እና እንደ ገንዘብ ማጭበርበር፣ ጉቦ እና ሌሎች ህገወጥ ተግባራት ውስጥ የሚሳተፉበትን አካባቢ ይፈጥራል።

ውስብስብ ወይም ጊዜ ያለፈባቸው ደንቦች ለባለሥልጣናት የፋይናንስ ግብይቶችን ለመቆጣጠር እና ለመከታተል አስቸጋሪ ያደርጋቸዋል። ይህም ስለ ስርዓቱ የተራቀቀ እውቀት ላላቸው ሰዎች ለግል ጥቅም ደንቦችን እንዲቆጣጠሩ እድል ይሰጣቸዋል። ይህም ብልሹ አሰራሮች ቁጥጥር ሳይደረግባቸው እንዲያብቡ ያስችላቸዋል። ከዚህም በላይ የቁጥጥር ሂደቶች ግልጽነት ማጣት አድልዎ እና ጉቦ የተለመዱበትን አካባቢ ሊያዳብር ይችላል። ምክንያቱም ባለድርሻ አካላት በውጤታቸው ላይ ተጽእኖ ለማሳደር ይፈልጋሉ።

2.5.4 ግልጽነት ማጣት (Lack of Transparency)

ሀሳብ የማፍለቅ ተግባር (15 **ደቂቃ**)

ከዚህ በታች የቀረቡትን ጥያቄዎች ከጎናችሁ ካለው ተሳታፊ ጋር ተወያይታችሁ የደረሳችሁበትን ሀሳብ ለተሳታፊዎች አቅርቡ።

1. በፋይናንሺያል ሴክተር ውስጥ ግልጽነትን እንዴት ይገልጹታል?

2. ግልጽነት ማጣት በፋይናንስ ተቋማት ውስጥ ለሚፈጸሙ ብልሹ አሰራሮች ዕድሎችን የሚፈጥር በምን መንገድ ነው? ምሳሌዎችን መስጠት ይችላሉ?

ቁልፍሀሳቦች

በፋይናንሺያል ሴክተር ውስጥ ግልጽነት ማጣት የውሳኔ አሰጣጥ ሂደቶችን በማደብዘዝ እና ሥነ ምግባር የጎደለው ባህሪ ቁጥጥር ሳይደረግበት እንዲሄድ በማድረግ ለሙስና ከፍተኛ ተጋላጭነት ሆኖ ያገለግላል። መረጃ በቀላሉ በማይገኝበት ወይም በማይደረስበት ጊዜ ባለድርሻ አካላት ድርጊቶችን በብቃት መመርመር አይችሉም ። ይህም ብልሹ አሰራሮች ሊዳብሩ የሚችሉበትን አካባቢ ይፈጥራል። ይህ ግልጽነት ብዙውን ጊዜ ወደ መረጃ አለመመጣጠን ይመራል፣ በስልጣን ላይ ያሉት ደግሞ መረጃን ወይም ውሳኔዎችን ለጥቅማቸው ሊጠቀሙበት ይችላሉ፤ ይህም ፍትሃዊነትን እና ተጠያቂነትን ይጎዳል ።

ለሪፖርት ማቅረቢያ እና ቁጥጥር ግልፅ ዘዴዎች ከሌሉ ግለሰቦች እንዳይታወቁ ሳይፈሩ ሥነ ምግባር የጎደለው ድርጊት እንዲፈጽሙ ስለሚበረታቱ ጉቦ፣ አድልዎ እና ማጭበርበር የመፍጠር እድሉ ይጨምራል ። በተጨማሪም ከግልጽነት እጦት ጋር ተያይዞ የሚመጣው የህዝብ አመኔታ መሸርሸር የሙስና ተግባራትን የበለጠ ሊያጎለብት ይችላል። በመጨረሻም ግልጽነት አለመኖሩ ሙስናን ከማመቻቸት ባለፈ የአስተዳደርን ታማኝነት እና በህዝባዊ ተቋማት ላይ ያለውን እምነት ያዳክማል።

2.2.5 ስልጣን እና ተፅዕኖ (Power and Influence)

የቡድን ውይይት (15 ደቂቃ)

ከዚህ በታች የቀረቡትን ጥያቄዎች በቡድናችሁ መሰረት ከተወያያችሁ በኋላ የደረሳችሁበትን ሀሳብ ለሌሎች ቡድን ተሳታፊዎች አስረዱ ።

1. በፋይናንሺያል ሴክተሩ ውስጥ ስልጣን እና ተፅዕኖ ለሙስና ከፍተኛ ተጋላጭነትን ይፈጥራል ብለው ያምናሉ? ከሆነ በምን መንገድ?

2. በፋይናንሺያል ሴክተር ውስጥ ሥልጣንና ተፅዕኖ ቁጥጥር እና ክትትል ካልተደረገበት የሚያስከትለው ጉዳት ዘርዝሩ?

ቁልፍ ሀሳቦች

በፋይናንሺያል ሴክተር ውስጥ ያለው ስልጣንና ተፅዕኖ ለሙስና ከፍተኛ ተጋላጭነትን ይፈጥራል። ጥቂቶች በገንዘብ ነክ ውሳኔዎች ላይ ትልቅ ስልጣን ሲይዙ፣ አቋማቸውን ለማስጠበቅ ወይም ለማሻሻል እንደ ጉቦ ወይም ሽርክና የመሳሰሉ ስነ-ምግባር የጎደላቸው ድርጊቶች ሊፈጽሙ ይችላሉ። ይህ የኃይል ማጎሪያ ተጠያቂነት እጦት ሊያስከትል ይችላል፤ምክንያቱም ተደማጭነት ያላቸው ተዋናዮች ከምርመራ ሊያመልጡ ይችላሉ ወይም ደረጃቸውን በመጠቀም የቁጥጥር ሂደቱን ያዳክማሉ። በተጨማሪም የፋይናንሺያል ገበያው ውስብስብ ባህሪ ብዙውን ጊዜ የገንዘብ ፍሰትን ያደበዝዛል፤ለተቆጣጣሪዎች እና ህዝቡ ግብይቶችን በብቃት ለመከታተል እና ለመቆጣጠር ፈታኝ ያደርገዋል።

የኃይል ተለዋዋጭነት መስተጋብር የፍላጎት ግጭቶች እየተበራከቱ የሚሄዱበት አካባቢን ሊያበረታታ ይችላል። ይህም የሥነ ምግባር ደረጃዎችን የበለጠ ይሸረሽራል። ዞሮ ዞሮ በፋይናንሺያል ሴክተር ውስጥ ሥልጣንና ተፅዕኖ ቁጥጥር ካልተደረገበት፣ የገበያ ታማኝነትን የሚያበላሹና ሕዝቡ በፋይናንስ ተቋማት ላይ ያለውን እምነት የሚሸረሽሩ ብልሹ አሰራሮችን ሊያመቻቹ ይችላሉ።

አስረጅ ናሙና 1፡በአንድ የከተማ የህዝብ ገንዘብ ምዝበራ፡፡(55 ደቂቃ)

ዳራ

ከፍተኛ የህዝብን ትኩረት የሳበ አሳሳቢ ጉዳይ በአንድ የከተማ ባለስልጣናት ተከናውኗል ፡፡ ጉዳዩም ለህዝብ ስራ ፕሮጀክቶች የተመደበውን ገንዘብ በማጭበርበር ከፍተኛ ክስ ቀርቦባቸዋል፡፡ የተከናወነው ጥልቅ ምርመራ እንዳረጋገጠው እነዚህ የከተማው ባለስልጣናት ከተለያዩ ፕሮጀክቶች ጋር የተያያዙ ወጪዎችን ማጋነን ብቻ ሳይሆን የተመደበውን ገንዘብ በአግባቡ በለመያዝ በርካታ የስነምግባር ችግሮችን አስከትሏል፡፡ ይህ ሁኔታ በአካባቢ አስተዳደር ውስጥ የፋይናንስ ቁጥጥር እና ተጠያቂነትን በሚመለከቱ ጉልህ ጉዳዮች ላይ አጉልቶ አሳይቷል፤ ይህም በሕዝብ ሀብት አስተዳደር ላይ የበለጠ ግልጽነት እና ማሻሻያ እንዲደረግ ጥሪ አቅርቧል፡፡

አስረጅ ናሙና 2፡- በፌዴራል ሚኒስቴር የፋይናንስ ዘርፍ የገንዘብ አላግባብ መጠቀም፡፡

ዳራ

በኢትዮጵያ የፋይናንስ ዘርፍ ውስጥ ጉልህ በሆነ ሁኔታ፣ የአንድ ቁልፍ የፋይናንስ ተቋም ኃላፊ ለሚኒስቴሩ አስፈላጊ የሎጂስቲክስ አገልግሎት ለሚሰጡ የጭነት መኪና አሽከርካሪዎች የታሰበውን የቀን አበል በሕገ-ወጥ መንገድ ለግል ጥቅሙ እያዘዋወረ መሆኑ ታወቀ፡፡ እነዚህ ድጎማዎች ለአሽከርካሪዎች ወሳኝ ነበሩ, ይህም ውጤታማ በሆነ መንገድ መስራት እንደሚችሉ ያረጋግጣል፡፡ ነገር ግን እነዚህ ገንዘቦች የታቀዱትን ተቀባዮች ከማድረስ ይልቅ በባለሥልጣኑ ስልታዊ በሆነ መንገድ በመመደብ በመንግስት ሴክተር ውስጥ የፋይናንስ አስተዳደር እና ተጠያቂነት ላይ ከባድ የሥነ ምግባር እና የሕግ ስጋቶችን እያሳደጉ ነበር፡፡

ከዚህ በላይ የቀረቡትን የጉዳይ ጥናት በሚገባ በማጤን ካጠገባችሁ ከላው ተሳታፊ ጋራ በመሆን የሚከተሉትን ጥያቄዎች አበራሩ፡፡

1. ከላየ በቀረቡት **የጉዳይ ጥናት** 1 እና 2 የተፈፀሙት የሙስና ተግባራት ምን ምን አይነት የስነ-ምግባር ጥስት ተካሂዷል ብለው ያምናሉ? እንዴት? ምክንያታችሁን እብራሩ፡፡

ማጠቃለያ

በፋይናንሺያል ሴክተር ውስጥ ያለው ሙስና በከፍተኛ ሁኔታ የሚመራው በፋይናንሺያል ምርቶች ውስብስብነት እና የግልጽነት ችግር ጥምረት ሲሆን ይህም ሥነ ምግባራዊ ያልሆኑ ድርጊቶችን እዲፈጸሙ መንገድ ያመቻቻል ። ለሥነ ምግባር መጓደል ፈተናን ከፍ የሚያደርገው፤ ከፍተኛ መጠን ያለው ገንዘብ ተሳትፎ ፣ውጤታማ ቁጥጥርን የሚያደናቅፉ የቁጥጥር ፈተናዎች፣ ብልሹ ድርጊቶች ተደብቀው እንዲቆዩ የሚያስችል ግልጽነት ማጣት፣ እና ዋና ዋና የፋይናንስ ተቋማት ሥርዓቱን ለራሳቸው ጥቅም ሊጠቀሙበት የሚችሉትን ኃይል እና ተፅዕኖ ናቸው ። እነዚህ እርስ በርስ የተሳሰሩ ጉዳዮች ብልሹ አሰራር የሚጎለብትበትን ሁኔታ በመፍጠር በፋይናንሺያል ስርዓቱ ውስጥ መተማመንን እና መረጋጋትን እዳይፈጠር ያደርጋሉ። በመሆኑም በዘርፉ ውስጥ ታማኝነትን እና ተጠያቂነትን ለማጎልበት እነዚህን ሁኔታዎች መፍታት አስፈላጊ ነው።

በፋይናንሺያል ሴክተር ውስጥ ያለው ሙስና በተለያዩ ጎጂ ልማዶች የሚገለጥ ሰፊ እና መሰሪ ተግባራት ማለትም ጉቦ፣ ገንዘብ ማጭበርበር፣ ገንዘብ ማሸሽ፣ የውስጥ ለውስጥ ንግድ እና ማጭበርበር የሚያካትት ሲሆን ጉቦ፣ የተለመደ ዘዴ፣ የስርዓቱን ታማኝነት የሚያዳክም በፋይናንሺያል ውሳኔዎች ላይ ተጽዕኖ ለማድረግ ክፍያዎችን መስጠት ወይም መቀበልን ያካትታል። ምዝበራ በፋይናንሺያል ሴክተር ውስጥ የተንሰራፋ የሙስና አይነት ሲሆን ይህም ግለሰቦች የአደራቦታቸውን አላግባብ በመጠቀም ገንዘባቸውን ለግል ጥቅማቸው ሲጠቀሙ ነው። ህገወጥ የገንዘብ ዝውውር፣ የተራቀቀ እቅድ፣ በህገ-ወጥ መንገድ የተገኘውን ገንዘብ ህጋዊ ለማስመሰል ምንጩን መደበቅን ያካትታል። የውስጥ ንግድ፣ ፍትሃዊ የገበያ አሰራርን መጣስ፣ ልዩ መረጃ ያላቸው ግለሰቦች እውቀታቸውን ለገንዘብ ጥቅም ሲጠቀሙበት ነው። ማጭበርበር፣ የተለያዩ የማታለል ድርጊቶችን የሚያካትት ፣ የውሸት ሪፖርት ማቅረብን፣ የተሳሳተ መረጃ መስጠትን እና ህዝቡ በፋይናንስ ተቋማት ላይ ያለውን እምነት የሚሸረሽሩ ሌሎች ታማኝ ያልሆኑ ድርጊቶችን ሊያካትት ይችላል። እነዚህ መሰሪ ተግባራት በግለሰብ ባለሀብቶች ላይ ጉዳት ከማድረስ ባለፈ አጠቃላይ ኢኮኖሚውን ያናጋሉ፣ እድገትና ልማትን ያደናቅፋሉ።

ምዕራፍ ሶስት

በፋይናንስ ዘርፍ የሚስተዋሉ ሙስና እና ብልሹ አሰራሮች የሚያስከትሉት ጉዳት እና መከላከያ ስልቶች

3.1 መግቢያ

በፋይናንሺያል ሴክተር ውስጥ ያለው ሙስና እና ብልሹ አሰራር ለኢኮኖሚ መረጋጋት እና ለህብረተሰቡ እምነት ከፍተኛ ስጋት ይፈጥራል፡፡ ማጭበርበርን፣ ምዝበራን፣ የውስጥ ለውስጥ ንግድን እና የገንዘብ ዝውውርን የሚያጠቃልሉት እነዚህ ሥነ ምግባር የጎደላቸው ባህሪያት የፋይናንስ ተቋማትን ታማኝነት እና ሰፊውን ኢኮኖሚ ያበላሻሉ፡፡ የፋይናንስ ባለሙያዎች በሙስና የተዘፈቁ ተግባራትን ሲፈጽሙ ከደንበኞች፣ ከባለሀብቶች እና ከህዝቡ ጥቅም ይልቅ ለግል ጥቅማቸው ቅድሚያ ይሰጣሉ፣ ይህም ከፍተኛ መዘዝ ያስከትላል፡፡

በሙስና ምክንያት የሚደርሰው ጉዳት ዘርፈ ብዙ ነው፡፡ በኢኮኖሚ የገበያ ሥራዎችን በማዛባት ውጤታማ ያልሆነ የሀብት ድልድል እንዲኖር እና የኢኮኖሚ ዕድገትን እንዲቀንስ ብሎም የእምነት መሸርሸር ያስከትላል ፡፡ በማህበራዊ ደረጃ የሙስና ውጤቶች አስከፊ ሊሆኑ ይችላሉ ፡፡ በተጨማሪም በፋይናንሺያል ሴክተሩ ውስጥ ያለው ሙስና የቁጥጥር ውድቀቶችን ሊያስከትል ይችላል ፡፡

ሙስና ብዙ ዘርፎችን የሚዳስስ ፣ መፈጸሚያ መንገዱም በየጊዜው እየተለዋወጠና እየረቀቀ የሚሄድ ወንጀል ነው ፡፡ ለመከሰቱ ምክንያት የሚሆኑ ጉዳዮችም እንዲሁ በርካታ ናቸው ፡፡ ታዲያ ይህን ተለዋጭ ባህሪ ያለውን ሙስና ለመዋጋት ዘርፎች እንደ የተቋማቸው ባህርይ በየጊዜው የሚሻሻል ፣ መጠነ ሰፊ ጉዳዮችን የሚዳስስ የሙስና መከላከያ ስትራቴጂዎችን መንደፍ ይጠበቅባቸዋል ፡፡ ሙስናን የመከላከል ተግባር ሙስና እና ብልሹ አሰራሮች ሊያስከትሉ የሚችሉትን ከፍተኛ የሆነ ኢኮኖሚያዊ ፣ ማህበራዊ እና ፖለቲካዊ ኪሳራ ለማስቀረት ወይም ለመቀነስ በሚያስችል መልኩ የችግሩን ምንጭ የማድረቅ ተግባር ነው፡፡ ሙስና እና ብልሹ አሰራርን በመከላከል በሙስና እና ብልሹ አሰራር ምክንያት ይባክን የነበረውን ሃብት በመታደግ ያለውን ሃገራዊ ሃብት ለታለመለት ሥራ ለማዋል ያስችላል፡፡

3.2 የምዕራፉ አላማ

በዚህ ክፍለ ጊዜ መጨረሻ፣ሰልጣኞች የሚከተሉትን ነጥቦች ማብራራት ይችላሉ፡-

- ✓ በፋይናንሺያል ሴክተር ውስጥ ሙስና እና ብልሹ አሰራር ምን ጉዳት እንደሚያስከትል በግልፅ ያብራራሉ።
- ✓ ሙስና እና ብልሹ አሰራር በኢኮኖሚ፣ በህብረተሰብ እና በተቋማት ላይ ጉዳት የሚያደርሱባቸውን የተለያዩ ዘዴዎች ይተነትናሉ።
- ✓ ሙስና ተቋማትን እንዴት እንደሚያዳክም እና ህዝቡ በፋይናንሺያል ስርአቶች ላይ ያለውን እምነት እንዴት እንደሚሸረሽር ያሳያሉ።
- ✓ የሙስና መከላከያ ስልቶችን ይተነትናሉ፣
- ✓ የሙስና መከላከያ ስልቶችን ያወዳድራሉ፣
- ✓ በዘርፉ ውስጥ ያሉ የመከላከለያ ስልቶች ይዘረዝራሉ፣
- ✓ የዘርፋቸውን የሙስና መከላከያ ስልቶች ይገመግማሉ፣
- ✓ በዘርፋቸው የመከላከያ ስልቶችን ይተገብራሉ፣

3.3 የተፈቀደው ሰዓት

ይህን ምዕራፍ ለማጠናቀቅ የተመደበው ጊዜ 6፡00 ሰዓት

3.4 የቡድን ውይይት ጥያቄዎች(15 ደቂቃ)

ከዚህ በታች የቀረቡትን ጥያቄዎች በቡድናችሁ መሰረት ከተወያያችሁ በኋላ የደረሳችሁበትን ሀሳብ ለሌሎች ቡድን ተሳታፊዎች አስረዱ ።

1. በፋይናንሺያል ሴክተሩ ውስጥ ያለው ሙስና አጠቃላይ የኢኮኖሚ መረጋጋት እና እድገት ላይ እንዴት ተጽዕኖ ያሳድራል? የፋይናንስ ሙስና ከፍተኛ የኢኮኖሚ ውድቀት ያስከተለባቸውን ምሳሌዎች ማቅረብ ይችላሉ?
2. ሙስና ህዝቡ በፋይናንስ ተቋማት ላይ ያለውን እምነት የሚሸረሽረው በምን መንገዶች ነው? የዚህ እምነት ማጣት የረዥም ጊዜ እንድምታዎች ምንድን ናቸው?
3. በባለድርሻ አካላት ላይ ተጽእኖ በፋይናንሺያል ሴክተሩ ውስጥ ያለው ሙስና ደንበኞችን፣ ሰራተኞችን እና ባለአክሲዮኖችን ጨምሮ የተለያዩ ባለድርሻ አካላትን እንዴት ይነካል?

3.5 ሙስና እና ብልሹ አሰራሮች የሚያስከትሉት ጉዳት

በፋይናንሺያል ሴክተሩ ውስጥ ያለው ሙስና የእምነት መሸርሸር፣ የኢኮኖሚ አለመረጋጋት፣ የእኩልነት መጓደል እና ልማትን ማናጋትን ወይም ማዳከምን ጨምሮ ከባድ መዘዞችን ያስከትላል። በመሆኑም በፋይናንስ ዘርፍ የሚስተዋሉ ሙስና እና ብልሹ አሰራሮች በሀገር ላይ የሚፈጥሩት ማህበራዊ እና ኢኮኖሚያዊ ጉዳት በሚከተለው መልኩ ተተንተነዋል።

3.5.1 የእምነት መሸርሸር (Erosion of Trust)(40 ደቂቃ)

ሀሳብ የማፍለቅ ተግባር(25 ደቂቃ)

ከዚህ በታች የቀረቡትን ጥያቄዎች ከጎናችሁ ካለው ተሳታፊ ጋር ተወያይታችሁ የደረሳችሁበትን ሀሳብ ለተሳታፊዎች አቅርቡ።

1. በፋይናንሺያል ሴክተር አውድ ውስጥ "**መተማመንን**" እንዴት እንገልፃለን? ሙስና ይህንን እምነት የሚያዳክምባቸው ልዩ መንገዶች ምንድን ናቸው?
2. በፋይናንሺያል ሴክተር ውስጥ ስለ የቅርብ ጊዜ ቅሌቶች ወይም የሙስና ክስተቶች የሚያውቁት አለ ? እነዚህ ክስተቶች ህዝቡ በፋይናንሺያል ተቋማት ላይ ያለውን እምነት እንዴት ይነካዋል?

ቁልፍ ሀሳቦች

በፋይናንሺያል ሴክተር ውስጥ "መተማመን" ባለሀብቶች፣ ሸማቾች እና ባለድርሻ አካላት በፋይናንሺያል ተቋማት፣ ገበያዎች እና ስርዓቶች ላይ ያላቸውን እምነት እና ማረጋገጫ ያመለክታል ። በፋይናንሺያል ሴክተር ውስጥ ያለው ሙስና በባለሃብቶች ፣በተጠቃሚዎች እና በህብረተሰቡ መካከል ከፍተኛ የሆነ መተማመን እንዳይኖር ያደረጋል። ግለሰቦች የገንዘብ ተቋማቱ እንደ ጉቦ፣ ማጭበርበር ወይም የውስጥ ንግድ የመሳሰሉ ስነ ምግባር የጎደላቸው ተግባራትን እንደሚፈጽሙ ሲገነዘቡ የእነዚህን አካላት እና ታማኝነት የበለጠ ያናጋዋል (Coetzee, 2014 ; Jaffer et al, 2014) ። ይህ ጥርጣሬ ኢንቨስት ለማድረግ ፈቃደኛ አለመሆንን በመግለጽ ብሎም የካፒታል ፍሰት እንዲቀንስ እና የኢኮኖሚ እድገትን እንዳይደናቀፍ ያደርጋል። በተጨማሪም ፣የመተማመን መጥፋት ከግለሰብ ተቋማት አልፎ አጠቃላይ የፋይናንስ ስርዓቱን ስጋት ውስጥ ይከታል። ምክንያቱም መተማመን እየቀነሰ በሄደ ቁጥር የግለሰቦች እና የንግድ

ድርጅቶች በፋይናንሺያል እንቅስቃሴዎች ለመሳተፍ ያላቸው ፍላጎት በእጅጉ ይቀንሳል ። በጊዜ ሂደት፣ ይህ የመተማመን መሸርሸር የፋይናንሺያል ገበያን መሰረት በከፍተኛ ሁኔታ ሊያዳክም ስለሚችል በቀላሉ ለማገገም ፈታኝ ያደርገዋል። የፋይናንስ ተቋማቱ በሥነ ምግባራዊ እና ግልጽነት ባለው መልኩ እንደሚንቀሳቀሱ ባለድርሻ አካላት ማረጋገጫ ስለሚፈልጉ በዚህ ዐይነቱ ሙስና ላይ የሕዝብ አመኔታን መልሶ ማቋቋም ዓመታትን ሊወስድ ይችላል። ይህ ለረጅም ጊዜ የሚቆይ መተማመን ማጣት የኢኮኖሚ አፈጻጸምን ከማደናቀፍ ባለፈ የፋይናንሺያል ስርዓቱን እዳይረጋጋ ያድረጋል።

3.5.2 የኢኮኖሚ አለመረጋጋት (Economic Instability)(40 ደቂቃ)

የቡድን ውይይት (25ደቂቃ)

ከዚህ በታች የቀረቡትን ጥያቄዎች በቡድናችሁ መሰረት ከተወያያችሁ በኋላ የደረሳችሁበትን ሀሳብ ለሌሎች ቡድን ተሳታፊዎች አስረዱ ።

1. የኢኮኖሚ አለመረጋጋትን እንዴት ይገልጹታል? ከሙስና እና ብልሹ አሰራሮች አንፃር ለመለየት ምን ልዩ አመላካቾችን መፈለግ አለብን?
2. ሙስና በቀጥታ ለኢኮኖሚ አለመረጋጋት ምክንያት የሚሆነው በምን መንገድ ነው? ይህ የሚከሰትባቸውን የተወሰኑ ዘዴዎችን ወይም መንገዶችን መለየት ይችላሉ?

ቁልፍ ሀሳቦች

ሙስና የገበያ ስራዎችን በማዛባት እና የቁጥጥር ማዕቀፎችን ውጤታማነት በማዳከም ለኢኮኖሚ አለመረጋጋት ከፍተኛ አስተዋፅዖ ያደርጋል። ብልሹ አሠራሮች ሳይታረሙ ሲቀሩ በሀብት ድልድል ላይ ከፍተኛ ጉድለትን ይፈጥራሉ። የተሳሳተ ድልድል የንብረት ዋጋ ንረት እና ዘላቂነት የሌላቸው ኢኮኖሚያዊ ችግሮችን እንዲፈጠሩ ሊያደርግ ይችላል፣ በመጨረሻም እነዚህ ችግሮች በሚከሰቱበት ጊዜ የገበያ ውድመት ያስከትላል ። ባለሀብቶች ግልጽና ሥነ ምግባራዊ በሆነ የንግድ አሠራር ተለይተው የሚታወቁ የተረጋጋ አካባቢዎችን ስለሚፈልጉ ይህ አይነት ብልሹ አሠራር የውጭ ኢንቨስትመንትን ሊገታ ይችላል ። በተጨማሪም በሙስና የተዘፈቁ የፋይናንስ ተቋማት ኢኮኖሚያዊ ተግዳሮቶችን በብቃት ለመምራት የሚያስችል ጽናትና ተጠያቂነት ስለሌላቸው አጠቃላይ የፋይናንስ ስርአቱን ለችግሮች ተጋላጭ ያደርገዋል ። በዚህ መልኩ ሙስና የግለሰብ ተቋማትን አለመረጋጋት ከማስከተሉም ባለፈ በሰፊው ኢኮኖሚ ውስጥ የተዘበራረቀ ተፅዕኖ በመፍጠር ችግሩን ለመፍታት አስቸጋሪ የሆነ አለመረጋጋት ይፈጥራል። በመሆኑም በኢኮኖሚ

አለመረጋጋት የሚፈጠር ሙስና የረዥም ጊዜ መዘዞች የኢኮኖሚ ዕድገትን ሊያደናቅፍ፣ ሕዝብ በፋይናንሺያል ሥርዓት ላይ ያለውን አመኔታ ሊያሳጣው፣ እና ብልሹ ድርጊቶችን የበለጠ የሚያጎለብት ወይም ያለመከሰስ ባህልን እንዲቀጥል ያደርጋል(Ahmad et al, 2012 ; Coetzee, 2014; Koech, 2019) ፡፡

3.5.3 አለመመጣጠን (Inequality)(40 ደቂቃ)

ሀሳብ የማፍለቅ ተግባር(20ደቂቃ) ከዚህ በታች የቀረቡትን ጥያቄዎች ከጎናችሁ ካለው ተሳታፊ ጋር ተወያይታችሁ የደረሳችሁበትን ሀሳብ ለተሳታፊዎች አቅርቡ፡፡ 1. በፋይናንሺያል ሴክተር ውስጥ እኩልነትን እንዴት እንገልፃለን? የትኞቹ መለኪያዎች ወይም አመላካቾች በጣም ተዛማጅ ናቸው? 2. በፋይናንሺያል ሴክተር ውስጥ ያለው ሙስና ለኢኮኖሚ እኩልነት የሚያበረክተው በምን ልዩ መንገዶች ነው? ልዩነቶችን የሚያባብሱ ዘዴዎችን መለየት ይችላሉ?

ቁልፍ ሀሳቦች

ሙስና ግለሰቦች ሀብትና ሥልጣን በብዙኃኑ ወጪ እንዲከማች የሚያደርግ ሲሆን ይህም በመሠረቱ የኢኮኖሚ ምኅዳሩን ያዛባል፡፡ እንደ ምዝበራ፣ ጉቦ ወይም ብልሹ አሰራሮች የፋይናንስ ሃብቶች ሲበዘብዙ ፍትሃዊ የኢኮኖሚ እድገት እድል በእጅጉ ይቀንሳል፡፡ ሀብት በሙስና ውስጥ በተሰማሩ ወይም በሚያመቻቹ ሰዎች እጅ እየጨመረ ሲሄድ የተገለሉ ማህበረሰቦች ደግሞ ከካፒታል እና ፍትሃዊ የኢኮኖሚ ዕድሎች በተደራጀ መልኩ ይገለላሉ፡፡ ይህ እኩል ያልሆነ የሃብት ክፍፍል የድህነት አዙሪትን ከማስቀጠል ባለፈ ማህበራዊ እንቅስቃሴን በእጅጉ በመገደብ የተጎዱትን ሁኔታቸውን ለማሻሻል አስቸጋሪ ያደርገዋል ፡፡ ለወሳኝ መሠረተ ልማቶች፣ ለትምህርት እና ለጤና አጠባበቅ የተመደበው ለግል ጥቅም አላግባብ ጥቅም ላይ ይውላል ፡፡ ይህም የሀብት መዛወር የህዝብ አገልግሎቶችን እዲያሽቆለቁል ያድረጋል ፡፡ በመሆኑም በተመጣጣኝ ሁኔታ ዝቅተኛ ገቢ ያላቸውን ህዝቦች ለደህንነታቸው እና ለኢኮኖሚያዊ መረጋጋታቸው በሚተማመኑት አገልግሎቶች ላይ ተጽእኖ ያደርጋል፡፡ ምክንያቱም በሀብታሞች እና በድሆች መካከል ያለው ልዩነት እየሰፋ በመጣ ቁጥር ህብረተሰባዊ አለመረጋጋት እንዲፈጠር እና የማህበረሰቡን ኑሮ እዲናጋ ያደረገዋል ፡፡ ዞሮ ዞሮ ይህ የሙስና እና የእኩልነት አዙሪት የግለሰቦችን እና የህብረተሰቡን

እምቅ አቅም ከማፈን ባለፈ አጠቃላይ የኢኮኖሚ እድገትን በማደናቀፍ የተረጋጋ እና ፍትሃዊ ያልሆነ ማህበረሰብ እንዲኖር ያደርጋል (Policardo & Carrera, 2018; Rabnawaz, 2015; Saha et al 2021)።

3.5.4 ልማትን ማዳከም (Undermining Development)(45 ደቂቃ)

ሀሳብ የማፍለቅ ተግባር (20ደቂቃ)

ከዚህ በታች የቀረቡትን ጥያቄዎች ከጎናችሁ ካለው ተሳታፊ ጋር ተወያይታችሁ የደረሳችሁበትን ሀሳብ ለተሳታፊዎች አቅርቡ።

1. በፋይናንሺያል ሴክተር ውስጥ "ልማትን" እንዴት እንገልፃለን? የተሳካ ልማት ቁልፍ አመልካቾች ምንድናቸው?
2. በፋይናንሱ ዘርፍ የሚስተዋለው ሙስና ለልማት ፕሮጀክቶች የሚውል ሀብትን እንዴት ይጎዳል? በተሳሳተ መንገድ የተመደበው ገንዘብ የሚያስከትለው መዘዝ ምንድን ነው?

ቁልፍ ሀሳቦች

በፋይናንሺያል ሴክተሩ ውስጥ ያለው ሙስና የልማት ጥረቶችን በእጅጉ ያዳክማል። በተለይም በማደግ ላይ ባሉ ኢኮኖሚዎች የፋይናንስ ሥርዓቶች ደካማ እና ለብልሽት የተጋለጡ ሊሆኑ ይችላሉ። ሙስና ገንዘቦችን እንደ መሠረተ ልማት፣ ትምህርት እና የጤና አጠባበቅ ልማት ግቦች ካሉ ወሳኝ ፕሮጀክቶች ሲርቅ በከፍተኛ ሁኔታ እንቅፋት ይሆናሉ፣ እድገትን ያቆማሉ እና የድህነት ደረጃዎችን ያባብሳሉ ። ለምሳሌ፣ ትምህርት ቤቶችን ወይም ሆስፒታሎችን ለመገንባት ጥቅም ላይ ሊውሉ የሚችሉ ገንዘቦች ብዙውን ጊዜ ለግል ጥቅማቸው አላግባብ ጥቅም ላይ ይውላሉ። ይህም ማህበረሰቦች ለእድገታቸው እና ለደህንነታቸው አስፈላጊ የሆኑ አስፈላጊ አገልግሎቶች እንዳይኖራቸው ያደርጋል።

በተጨማሪም ሙስና የውጭ ዕርዳታን እና ኢንቨስትመንትን ሊገታ ይችላል፣ለጋሾች እና ባለሀብቶች በተለምዶ መዋጮዎቻቸው በብቃት እና በስነምግባር ጥቅም ላይ የሚገለገሉበትን አካባቢዎች ይፈልጋሉ። እምቅ ባለሀብቶች ከፍተኛ የሙስና አደጋን ሲገነዘቡ ካፒታላቸውን ለማንሳት ወይም ኢንቨስትመንትን ሙሉ በሙሉ ለማስወገድ ሊመርጡ ይችላሉ። ይህም ለልማት ያለውን ሀብት የበለጠ ይገድባል። ይህ የሀብት ሽግግር ፈጣን የልማት ውጤቶችን የሚገድብ ብቻ ሳይሆን ለዘላቂ እድገት የረዥም ጊዜ እንቅፋት ይፈጥራል ምክንያቱም በአስፈላጊ አካባቢዎች

የኢንቨስትመንት እጥረት እድገትን እና ፈጠራን ስለሚያደናቅፍ ነው። በተጨማሪም ብልሹ አሰራር ተቋማትን እና የአስተዳደር መዋቅሮችን በማዳከም የኢኮኖሚ ልማትን የሚያበረታቱ ፖሊሲዎችን እና ፕሮግራሞችን የመተግበር አቅማቸው አነስተኛ ያደርገዋል።

ሙስና ሥር እየሰደደ በሄደ ቁጥር አጠቃላይ የአስተዳደር ጥራት እያሽቆለቆለ በመምጣቱ ለውጤታማነት ማነስ፣ ተጠያቂነት ማጣት እና የህዝብ አመኔታ እንዲቀንስ ያደርጋል ። ይህ ሙስና እየበለጸገ፣ ልማቱ እየፈራረሰ እና ማህበረሰቦች ከሥነ ምግባር ውጭ በሆኑ ድርጊቶች ከተጣሉት ገደቦች መላቀቅ ባለመቻላቸው በእድገት ደረጃ ውስጥ ገብተው የሚቆዩበት አስከፊ አዙሪት ይፈጥራል። በመጨረሻም የሙስና ጽናት የግለሰቦችን አቅም ከማፈን ባለፈ የጋራ እድገትን በማደናቀፍ የህዝቦችን አጠቃላይ መረጋጋትና እና ለሀገር እድገት ወይም ብልጽግና መሰናከል ይሆናል ።

አስረጅ ናሙና ፡ የ2008 የገንዘብ ቀውስ እና የባንክ ዕዳ ማጭበርበር።(45ደቂቃ)

ዳራ

እ.ኤ.አ. በ 2008 የተከሰተው የፋይናንስ ቀውስ በቅርብ ታሪክ ውስጥ በጣም ጉልህ ከሆኑት ኢኮኖሚያዊ ውድቀቶች አንዱ ነው ፣ ይህም በዋነኝነት በፋይናንሺያል ሴክተር ውስጥ በተስፋፋው ብልሹ አሰራር ነው ። የቀውሱ ዋና ነገር አሳሳች የፋይናንስ ልምዶች እና የባንክ ዕዳ ማጭበርበር በተለይም በብድር ከሚደገፉ ዋስትናዎች እና ሌሎች ውስብስብ የፋይናንስ ምርቶች ጋር የተያያዘ ነው።

የውይይት ጥያቄዎች

1. በፋይናንሺያል ሴክተር ውስጥ የብልሹ አሰራር ቁልፍ የማስጠንቀቂያ ምልክቶች ምን ነበሩ እና እንዴት ሊፈቱ ቻሉ?
2. የፋይናንስ ተቋማት ግልጽነትን እንዴት ማሻሻል እና በፋይናንሺያል ምርቶቻቸው ላይ እምነትን መመለስ ይችላሉ?
3. ወደፊት የፋይናንስ ቀውሶችን ለመከላከል የቁጥጥር አካላት ምን ሚና መጫወት አለባቸው እና ውጤታማነታቸው እንዴት ሊሻሻል ይችላል?
4. ከቀረበው አስረጅ ናሙና ምን አይነት ትምህርቶችን ማግኘት ይቻላል?

3.6 በፋይናንስ ዘርፍ የሚፈፀሙ የሙስና ተግባራት

3.6.1 የማነቃቂያ ጥያቄዎች(25 ደቂቃ)

ከዚህ በታች የቀረቡትን ጥያቄዎች አንብቡና ከጎናችሁ ተሳታፊ ጋር በመሆን ተወያዩና የደረሳችሁበትን የጋራ ሀሳብ ለተሳታፊዎች አቅርቡ፡፡

1. የምታውቋቸውን የሙስና እና የብልሹ አሰራሮች መከላከያ ስልቶችና ጥቅማቸውን ዘርዝሩ፡፡
2. በዘርፋችሁ ተግባራዊ የሚደረጉ ጠንካራ የሙስና መከላከያ ስልቶች ዘርዝሩ፡፡
3. ሙስናና ብልሹ አሰራርን አስቀድሞ መከላከል የሚያስገኘውን ፋይዳ አብራሩ፡፡

ስዕል፡ ከዚህ ምስል ምን መረዳት ይቻላል? የግላችሁን ስሜት አፀባርቁ፡፡

ቁልፍ ሀሳቦች

3.6.2 በፋይናንሺያል ሴክተሩ ውስጥ ያሉ ሙስና እና ብልሹ አሰራሮችን መታገያ ስልቶች

በፋይናንሺያል ሴክተሩ ውስጥ ያሉ ሙስና እና ብልሹ አሰራሮችን መፍታት የፋይናንስ ስርዓቶችን ታማኝነት እና መረጋጋት ለመጠበቅ ወሳኝ ነው ፡፡ የእነዚህ ጉዳዮች መስፋፋት ሁለቱንም የመከላከያ እና የማስተካከያ እርምጃዎችን ያካተተ አጠቃላይ አቀራረብን ይጠይቃል ፡፡ ውጤታማ የመከላከያ እርምጃዎች ጥብቅ የቁጥጥር ማዕቀፎችን እና የማስፈጸሚያ ዘዴዎችን ብቻ ሳይሆን በፋይናንሺያል ተቋማት ውስጥ ግልጽነት እና የስነምግባር ባህሪን ማሳደግን ያካትታሉ ፡፡ የቁጥጥር

ማዕቀፎችን ማጠናከር ፣ ግልጽነትን ማሳደግ እና ጥቆማን ማበረታታት የሙስና አደጋን ለመቅረፍ ወሳኝ እርምጃዎች ናቸው ። ግልጽ መመሪያዎችን በማዘጋጀት እና ጥብቅ ቁጥጥርን በመጠበቅ ፣ የፋይናንስ ተቋማት ከሥነምግባር የጎደላቸው ድርጊቶችን በተሻለ ሁኔታ መጠበቅ እና በባለድርሻ አካላት መካከል ያለውን እምነት ማስተካከል ይችላሉ።

ሙስናን ለመዋጋት ከቁጥጥር እና ከውስጥ እርምጃዎች በተጨማሪ በመንግሥታት፣ በተቆጣጣሪ አካላት እና በፋይናንሺያል ኢንዱስትሪ መካከል ያለው ትብብር ወሳኝ ነው። ዓለም አቀፍ ትብብር እና ምርጥ ተሞክሮዎችን መጋራት የፀረ-ሙስና ስልቶችን ውጤታማነት ያሳድጋል እና ድንበር ተሻጋሪ የገንዘብ ወንጀሎችን ይፈታል። ዓለም አቀፋዊ ደረጃዎችን ማጠናከር እና በክልሎች ውስጥ ወጥነት ያለው ተፈጻሚነት ማረጋገጥ ሙሰኛ ተዋናዮች ሊጠቀሙባቸው የሚችሉ ክፍተቶችን ለመዝጋት ይረዳል። በመጨረሻም፣ የቁጥጥር ንቃትን፣ ንቁ ተቋማዊ ፖሊሲዎችን እና ዓለም አቀፋዊ ትብብርን ያጣመረ ሁለንተናዊ አካሄድ ሙስናን በብቃት ለመመከት እና ጠንካራ እና እምነት የሚጣልበት የፋይናንስ ዘርፍን ለማረጋገጥ ቁልፍ ነው።

በፋይናንሺያል ሴክተሩ ውስጥ ያለውን ሙስናና ብልሹ አሰራረን ለመከላከል፣ ለመለየት እና ምላሽ ለመስጠት የተለያዩ ስልቶችን ያካተተ ሁሉን አቀፍ አካሄድ በሚከተለው መልኩ ተዘርዝረዋል፡-

3.6.2.1 የዘርፉን የሰው ሃይል ማጎልበት

የቡድን ውይይት(25 ደቂቃ)

ከዚህ በታች የቀረቡትን ጥያቄዎች በቡድናችሁ መሰረት ከተወያያችሁ በኋላ የደረሳችሁበትን ሀሳብ ለሌሎች ቡድን ተሳታፊዎች አስረዱ ።

1. የፋይናንስ ድርጅቶች የስነምግባር ስልጠናን እና ሙያዊ እድገትን ወደ ስራቸው ውጤታማ በሆነ መንገድ ለማዋሃድ ምን አይነት ልዩ ስልቶችን ሊተገበሩ ይችላሉ, እና እነዚህ ተነሳሽነቶች ሙስናን እና ብልሹ አሰራርን ለመከላከል እንዴት ይረዳሉ?
2. የፋይናንስ ሰራተኞችን ስለ ፀረ-ሙስና ተግባራት እና የስነምግባር ደረጃዎች ለማስተማር ምን አይነት የስልጠና መርሃ ግብሮች ሊተገበሩ ይችላሉ?

ቁልፍ ሀሳቦች

ሙስናና ብልሹ አሰራሮችን ለመከላከል የዘርፉን የሰው ሃይል በእውቀት፣ በክህሎት እና በአመለካከት መገንባት ዋነኛው የመከላከያ ስልት ነው፡፡ ሰራተኞች የተቋማቸውን ራእይና ተልእኮ እንዲሁም እሴት ጠንቀቅው ሊያውቁ ይገባል፡፡ ተቋማቸው የሚሰራባቸውን የህግ ማእቀፎች የስራ መመሪያዎችና ደንቦችን ማወቅ ሙስናና ብልሹ አሰራርን ለመከላከል በእጅጉ ይረዳል፡፡ በተለይ ሰራተኞች ስራቸውን ስነ-ምግባርን የተላበሰ አገልግሎት እንዲሰጡ ለማድረግ በሥነ-ምግባር ጉዳይ ላይ አመለካከትን የሚቀርጹ የስነ-ምግባር ስልጠናዎችን በየጊዜው መስጠት ተገቢ ነው፡፡ ሙያዊ ብቃታቸውንም እንዲያጎለብቱ ሙያዊ ስነ-ምግባርን የሚያሻሽሉ ስልጠናዎች ሊዘጋጁ ይገባል፡፡

3.6.2.2 **ግልጽነትና ተጠያቂነት ማስፈን**

ሀሳብ የማፍለቅ ተግባር (25ደቂቃ)

ከዚህ በታች የቀረቡትን ጥያቄዎች ከጎናችሁ ካለው ተሳታፊ ጋር ተወያይታችሁ የደረሳችሁበትን ሀሳብ ለተሳታፊዎች አቅርቡ፡፡

1. በፋይናንሺያል ሴክተሩ ግልጽነትና ተጠያቂነትን የሚያጎናፅፉ ምን ዓይነት አሠራሮች አሉ?
2. በፋይናንሺያል ሴክተሩ ውስጥ ግልጽነትና ተጠያቂነት ማለት ምን ማለት ነው?
3. በፋይናንሺያል አሠራሮች ውስጥ ግልጽነትን ለማጎልበት ምን ልዩ ፖሊሲዎች ሊተገበሩ ይችላሉ?

ቁልፍ ሀሳቦች

ግልጽነት

የግልጽነት ጉዳይ ትክክለኛና ወቅታዊ መረጃን ለዜጎች የማድረስ ጉዳይ ነው፡፡ ዜጎች ወቅታዊና ትክክለኛ መረጃ ማግኘት ከቻሉ አሰራሮች ሁሉ ግልጽ ስለሚሆኑ ለአስተዳደር በደል፣ ለብልሹ አሰራር ወይም ለሙስና ሰለባ አይሆኑም፡፡

ዘርፎች በሴክተሩ የሚሰጠውን መንግስታዊ አገልግሎት በተመለከተ ምን ዓይነት አገልግሎት ፣ በምን መስፈርት ፣ ለማን እንደሚሰጥ በዝርዝር የሚያብራራ መመሪያ ማውጣትና ተጠቃሚው ህብረተሰብ ይህንኑ በሚገባ እንዲያውቅ ማድረግ ይኖርባቸዋል፡፡

በመንግስት አሰራር ውስጥ የግልጽነት አሰራር ከሌለ ዜጎች የሚፈልገውን መረጃ በሚፈልገው ወቅትና መጠን ሊያገኝ አይችልም፡፡ ይህ ደግሞ መብቱን ለመጠየቅና ለማስከበር እንቅፋት ከመፍጠሩም ባሻገር ፈጻሚውን አካል ተጠያቂ ማድረግ አይችልም፡፡

ተጠያቂነት

የተጠያቂነት አሰራር ማለት ስራውን የሚሰራው አካል ስራውን በአግባቡ መስራት እንዳለበት እና እንዲሰራ የተሰጠውን ኃላፊነት በአግባቡ ካልተወጣ፣ ለፈፀመው ጥፋት የሚጠየቅበት /በቅጣት ወይም ካሳ በመክፈል/ ስርአት ማለት ነው፡፡ ይህ እውን እንዲሆን ግን የሚጠይቅ ማለትም ስራህን በአግባቡ ሰርተሀል ወይም አልሰራህም በማለት ለመከታተል፣ ለመቆጣጠርና እንደሚፈለገው ሆኖ ሳይገኝ ሲቀር ኃላፊነትን መወጣት በውስጥ ያሉ አሰራሮች፣ ደንቦችና እሴቶችን ባግባቡ ተግባራዊ ማድረግ ሲሆን፣ ተጠያቂነት ደግሞ ለውጭ ጠያቂ አካል ምላሽ መስጠት ላይ ትኩረት ያደርጋል፡፡ ተጠያቂነት ተግባራዊ ከሚሆኑበት መንገዶች መካከል የተሰሩ ስራዎችን በተመለከተ፣ ለህግ አውጪው አካል፣ በየደረጃው ላሉ ሃላፊዎች ሪፖርት ማቅረብ፣ ለሚነሱ ጥያቄዎች ምላሽ መስጠት፤ ተጠያቂነት መንግስት የሚሰጠውን ስራ ባግባቡ በመስራት፣ ህብረተሰብን ለማገልገል ፈቃደኛ በመሆንም ይገለጻል፡፡

3.6.2.3 የሥነ-ምግባር ደንብን ተግባራዊ ማድረግ

የቡድን ውይይት(25ደቂቃ)

ከዚህ በታች የቀረቡትን ጥያቄዎች በቡድናችሁ መሰረት ከተወያያችሁ በኋላ የደረሳችሁበትን ሀሳብ ለሌሎች ቡድን ተሳታፊዎች አስረዱ ፡፡

1. በፋይናንሺያል ተቋማት ውስጥ የስነምግባር ባህልን ለመገንባት ምን ቁልፍ ነገሮች አስተዋፅዖ ያደርጋሉ እና እንዴት ውጤታማ በሆነ መንገድ ሊተገበሩ ይችላሉ?
2. በአንድ ተቋም ውስጥ የሥነ-ምግባር ደንብ ባይከበር ለያስከትለው የሚችለውን የረጅም እና ያአጭር ጊዜ ኢኮኖሚያዊ ጉዳት አብራሩ?

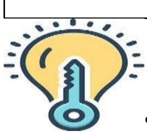

ቁልፍ ሀሳቦች

በሙስና መከላከል ስትራቴጂ ውስጥ ሙስናን ለመከላከል ከሚጠቀሱ ዘዴዎች መካከል አንዱ የሥነ-ምግባር ደንብ አዘጋጅቶ ተግባራዊ ማድረግ ነው፡፡ በአንድ ተቋም ውስጥ የሥነ-ምግባር ደንብ መኖሩ በተቋሙ ውስጥ ተቀባይነት ያለው የሥነ-ምግባር ደረጃ እንዲሰፍን ይረዳል፡፡ የተቋሙ ሪሶርስ(ሃብት) ባግባቡ ጥቅም ላይ እንዲውል፣ አድሎዊነት እንዲወገድ፣ ቅንነትና ታማኝነት እንዲሰፍን ይረዳል ፡፡ በተጨማሪም ግልጽነትና ተጠያቂነት እንዲኖር፣ የተሰጠን ሃላፊነትም ባግባቡ ለመወጣት የሥነ-ምግባር ደንብ አስፈላጊ መሳሪያ ነው፡፡ የሥነ-ምግባር ደንብ ማንኛውም ስራ ሲሰራ ሥነ-ምግባርን በተላበሰ መልኩ መሆን እንዳለበት ስለሚደነግግ ለሙስና እና ለብልሹ አሰራር የሚያጋልጡ የሥነ-ምግባር ባህርያትን ለመግታት ትልቅ አስተዋጽ አለው፡፡

የሥነ-ምግባር ደንቡን ተግባራዊ በማድረግ ረገድ ሁሉም ሰራተኛ ተሳታፊ የሚሆንበትን መንገድ መቀየስም ተገቢ ነው፡፡ በመጨረሻም ለሚከሰቱ የሥነ-ምግባር መተላለፎችን አግባብ ላለው አካል እንዲጠቁሙ ማድረግ፣ በመጠቆማቸውም ምክንያት መገለል እና ሌሎች ጥቃቶች እንዳይደርስባቸው መከላከል ይገባል፡፡

3.6.2.4 የሃብትና ጥቅም ማሳወቅና ማስመዝገብ

ሀሳብ የማፍለቅ ተግባር(25 ደቂቃ) ከዚህ በታች የቀረቡትን ጥያቄዎች ከጎናችሁ ካለው ተሳታፊ ጋር ተወያይታችሁ የደረሳችሁበትን ሀሳብ ለተሳታፊዎች አቅርቡ፡፡ 1. በፋይናንሺያል ሴክተሩ ውስጥ ያለውን ሙስናን ለመከላከል የሀብት እና ጥቅማ ጥቅሞችን ይፋ ማድረግ ሙስናን ለመከላከል ወሳኝ ነው ብለው ያስባሉ? እንዴት? 2. በግል ሀብት ላይ ግልጽነት መጨመር የፋይናንሺያል ሴክተር ሰራተኞችን ባህሪ እንዴት ሊነካ ይችላል?

ቁልፍ ሀሳቦች

በየዘርፉ ሊከሰት የሚችለውን ሙስናና ብልሹ አሰራር ለመከላከልና ተጠያቂነትን ለማስፈን ከሚጠቅሙ የመከላከያ ስትራቴጂዎች መካከል በዘርፉ ውስጥ ያሉ ሰራተኞችና የስራ ሃላፊዎች

ሃብታቸውን እንዲያሳውቁና እንዲያስመዘግቡ ማድረግ አንዱ ነው፡፡ የሃብት ማሳወቅና ምዝገባ ሕጋዊና ትክክለኛ የሥራ ፍሬ የሆነን ሃብት ምንጩ ካልታወቀ ሀብት ለመለየት ያስችላል፡፡ ከዚህ ባሻገር ውሳኔ ሰጪዎች ውሳኔ በሚሰጡበት ጊዜ በጥቅም ግጭት ሙስና ውስጥ እንዳይገቡ ያግዛል፡፡

3.6.2.5 የጥቅም ግጭትን የሚፈጥሩ ሁኔታዎችን መከላከል

የቡድን ውይይት(25ደቂቃ)

ከዚህ በታች የቀረቡትን ጥያቄዎች በቡድናችሁ መሰረት ከተወያያችሁ በኋላ የደረሳችሁበትን ሀሳብ ለሌሎች ቡድን ተሳታፊዎች አስረዱ ፡፡

1. በፋይናንሺያል ሴክተር ውስጥ ወደ ጥቅም ግጭቶች የሚመሩ በጣም የተለመዱ ሁኔታዎች ምንድናቸው?
2. በፋይናንሺያል ተቋማት ውስጥ የጥቅም ግጭት ምን እንደሆነ እንዴት በተሻለ ሁኔታ መግለፅ እንችላለን?

ቁልፍ ሀሳቦች

የጥቅም ግጭት (Conflict of interest) ከመንግስት ወይም ከህዝብ ተሰጠውን ሃላፊነት ባግባቡ እንዲወጣ አደራ የተሰጠው የስራ ሃላፊ ወይም ባለስልጣን በስራ ተግባር እና ሃላፊነቱ ዉስጥ ከህዝብ፣ ከመንግስትና ከሃገር ጥቅም ይልቅ የግሉን፤ የቤተሰቡን ወይም የራሱን የቅርብ ዘመዱን የገንዘብ ወይም ማንኛውም ሌላ ጥቅም የማስቀደም ሁኔታ ሲያጋጥም ወይም ከመንግስታዊ ስራ ወይም ኃላፊነት ጋር በቀጥታ ወይም በተዘዋዋሪ መንገድ ግጭት ሊፈጥር የሚችል ሁኔታ ነው፡፡

የጥቅም ግጭት ማንኛውም ዓይነት ኃላፊነትና ስልጣን ባለበት ሁኔታዎች እና አካባቢ ውስጥ እንደሚኖር ይታመናል፡፡ በመሆኑም በዘርፉ ውስጥ ያሉ የስራ ሃላፊዎችና ሰራተኞች ለዜጎች አገልግሎት በሚሰጡበት ወቅት ከሃላፊነታቸው ጋር በቀጥታ ወይም በተዘዋዋሪ መንገድ የጥቅም ግጭት ውስጥ ሊከታቸው የሚችሉ ሁኔታዎች ሲያጋጥማቸው ግጭቱን በመከላከል ወይም ባግባቡ ማስተዳደር የሚችሉበትን ስልት ሊቀይሱ ይገባል፡፡

ለምሳሌ በተቋማት ለጥቅም ግጭት ሊፈጥሩ የሚችሉ አሠራሮችንና አደረጃጀቶችን በጥናት መለየትና የጥቅም ግጭት እንዳይከሰት ለመከላከል የሚያስችል አሰራርን መዘርጋት፣ ሲፈጠርም አፋጣኝ እርምጃ መውሰድ ይገባል፡፡

3.6.2.6 የዘርፉን የፀረ-ሙስና ሚና ሚንስትሪም /የስራ አካል ማድረግ

ሀሳብ የማፍለቅ ተግባር(25ደቂቃ)

ከዚህ በታች የቀረቡትን ጥያቄዎች ከጎናችሁ ካለው ተሳታፊ ጋር ተወያይታችሁ የደረሳችሁበትን ሀሳብ ለተሳታፊዎች አቅርቡ፡፡

1. በፋይናንሺያል ሴክተሩ ፀረ ሙስና ላይ ያተኮረ ሚኒስቴር ወይም አካል የማቋቋም ዋና ዓላማዎች ምንድን ናቸው?
2. የጸረ-ሙስና ትግል የአንድ ሰሞን የዘመቻ ስራ አይደለም ሲባል ምን ማለት ነው?
3. እያንዳንዱ ተቋም ሙስናን ለመከላከል እና ለመዋጋት የሚረዳውን አደረጃጀት ፈጥሮ ወደትግሉ በቁርጠኝነት እንዲገባ ምን ማደርግ ልበት ብለው ያስባሉ?

ቁልፍ ሀሳቦች

የጸረ-ሙስና ትግል የአንድ ሰሞን ወይም የዘመቻ ስራ አይደለም፡፡ ዘርፎች ሙስናና ብልሹ አሰራርን ለመከላከል ቁርጠኛ መሆን ይጠበቅባቸዋል፡፡ ቁርጠኝነታቸው ከሚገለጽባቸው መንገዶች መካከል የጸረ-ሙስና ሚናን የስራቸው አካል ወይም ሜይንስትሪም ሊያደርጉ ይገባል፡፡ ይህም ሲባል ዘርፎች የጸረ-ሙስና ትግልን የእቅዳቸውና፣ የየእለት የስራ እንቅስቃሴያቸው፣ የሪፖርትና የውጤት ግምገማ አካላቸው ሊያደርጉት ይገባል ማለት ነው፡፡

በተቋሙ ውስጥ ያሉት ማህበረሰብም በተደራጀ እና በተቀናጀ መልኩ የሚያደርጉትን የጸረ-ሙስና እንቅስቃሴ በባለቤትነት ስሜት ላይ በመመስረት ተሳትፏቸውን ከፍ ሊያደርጉ ይገባል፡፡ ከዚህ አንፃር እያንዳንዱ ተቋም ሙስናን ለመከላከል እና ለመዋጋት የሚረዳው አደረጃጀት ፈጥሮ ወደትግሉ በቁርጠኝነት እንዲገባ ያግዘው ዘንድ የሥነ-ምግባር መከታተያ ክፍሎችን ማጠናከር ይጠበቅበታል፡፡

3.6.2.7 የመንግስት የስራ ሃላፊዎች ሚናን ማጠናከር

ሀሳብ የማፍለቅ ተግባር(25ደቂቃ)

ከዚህ በታች የቀረቡትን ጥያቄዎች ከጎናችሁ ካለው ተሳታፊ ጋር ተወያይታችሁ የደረሳችሁበትን ሀሳብ ለተሳታፊዎች አቅርቡ፡፡

1. በፋይናንሺያል ተቋማት ውስጥ የመንግስት ባለስልጣናትን ተጠያቂነት ለመጨመር ምን ልዩ እርምጃዎች ሊተገበሩ ይችላሉ?
2. በፋይናንሺያል ሴክተር ውስጥ የመንግስት ባለስልጣናትን ተግባር የሚቆጣጠሩ የቁጥጥር ዘዴዎችን እንዴት ማሳደግ እንችላለን?

ቁልፍሀሳቦች

የተቋማት የስራ መሪዎች በተቋማቸው ሙስናና ብልሹ አሰራርን ለመከላከል ግንባር ቀደም መሆናቸው ይታወቃል፡፡ ከዚህ አኳያ በየተቋሙ ያሉ የስራ ሃላፊዎች ራሳቸውን የመልካም ስነ-ምግባር አርዓያ ከማድረግ ጀምሮ ሙስናና ብልሹ አሰራርን ለመከላከል በርካታ ተግባራት ማከናወን ይጠበቅባቸዋል፡፡ ከነዚህም መካከል፡-

- በተቋም ውስጥ ሥነ-ምግባራዊ አመራርን ተግባራዊ ማድረግ፣
- ሙስናን የመከላከል ስራን በተቋም ውስጥ ሜይንስትሪም ማድረግ፣
- ሥነ-ምግባራዊ ባህል በተቋም ውስጥ እንዲሰፍን ማድረግ፣
- የጥቅም ግጭትን የመከላከያ ስትራቴጂዎችን ነድፎ ተግባራዊ ማድረግ፣
- የአገልግሎት አሰጣጥ ስታንደርድን እንዲወጣ እና ተግባራዊ እንዲደረግ ማድረግ፣
- በተቋሙ የአሰራር ስርዓት እንዲተገበር ለሙስና በር የሚከፍቱ አሰራሮችን ማሻሻል፣
- በስነ-ምግባራቸው የላቁና በአገልግሎታቸው የተመሰገኑ ሰራተኞችን እውቅና መስጠት፣

3.6.2.8 ከባለድርሻ አካላት ጋር በትብብርና በቅንጅት መስራት

የቡድን ውይይት (25 ደቂቃ)

ከዚህ በታች የቀረቡትን ጥያቄዎች በቡድናችሁ መሰረት ከተወያያችሁ በኋላ የደረሳችሁበትን ሀሳብ ለሌሎች ቡድን ተሳታፊዎች አስረዱ ፡፡

1. በፋይናንስ ዘርፍ በፀረ-ሙስና ጉዳዮች ላይ መሰማራት ያለባቸው ባለድርሻ አካላት እነማን ናቸው ?
2. የፀረ-ሙስና ፖሊሲዎችን በማዘጋጀት እና በመተግበር ረገድ የፋይናንስ ተቋማት ከባለድርሻ አካላት ጋር ንቁ ተሳትፎን እንዴኖራቸው ምን መስራት አልባቸው ?

ቁልፍሀሳቦች

በአንድ ዘርፍ ውስጥ ሥነ-ምግባርን ማስፈንና ሙስናን መከላከል ለዘርፉ ብቻ የሚተው እንቅስቀሴ ሳይሆን የባለድሻ አካላትንም ንቁ ተሳትፎ የሚጠይቅ ነው፡፡ ምክንያቱም ባለድርሻን ያላሳተፈ የፀረ-ሙስና እንቅስቃሴ ረጅም ርቀት መጓዝ ስለማይችል፡፡ ከዚህ አኳያ ህብረተሰቡ በዘርፉ የሚከሰቱ ሙስና እና ኢ-ስነምግባራዊ ድርጊቶችን በማጋለጥ ሃላፊነታቸውን እንዲወጡ ማድረግ የሚችሉበትን ሁኔታዎች ማመቻቸት ይገባል፡፡ እንዲሁም ዘርፎች ግልጽነትና ተጠያቂነትን ለማስፈን በዚህ ዙሪያ ከሚሰሩ የሲቪል ማህበራትና የሙያ ማህበራት ጋር በቅንጅትና በትብብር ሊሰሩ ይገባል፡፡

3.6.2.9 ክትትል እና ግምገማ

ሀሳብ የማፍለቅ ተግባር(25 ደቂቃ)

ከዚህ በታች የቀረቡትን ጥያቄዎች በቡድናችሁ መሰረት ከተወያያችሁ በኋላ የደረሳችሁበትን ሀሳብ ለሌሎች ቡድን ተሳታፊዎች አስረዱ ፡፡

1. በፀረ-ሙስና ጥረቶች ላይ ቀጣይነት ያለው መሻሻልን ለማበረታታት የግብረመልስ ዘዴዎች ወደ ክትትል እና ግምገማ ሂደቶች እንዴት ሊዋሃዱ ይችላሉ?
2. የፀረ-ሙስና ስልቶችን በመከታተል እና በመገምገም ገለልተኛ ኦዲቶች እና ግምገማዎች ምን ሚና ይጫወታሉ?

ቁልፍሀሳቦች

ክትትል እና ግምገማ በፋይናንሺያል ሴክተሩ ውስጥ ያለውን ሙስናን ለመዋጋት ወሳኝ መሳሪያዎች ናቸው ፡፡ የፋይናንስ ግብይቶችን ስልታዊ በሆነ መንገድ በመከታተል ፣ የቁጥጥር

ደረጃዎችን መከበራቸውን በመገምገም እና የፀረ-ሙስና እርምጃዎችን ውጤታማነት በመገምገም በፋይናንስ ተቋማት ውስጥ ግልጽነት እና ተጠያቂነትን ሊያጎለብት ይችላል ። መደበኛ ኦዲት እና የአፈጻጸም ምዘና ስህተቶችን እና ሥነ ምግባራዊ ያልሆኑ ድርጊቶችን ለመለየት ይረዳል፣ይህም ወቅታዊ ጣልቃገብነትን ያስችላል። የፋይናንስ ደንቦችን እና የውስጥ ቁጥጥሮችን መከበራቸውን ለመገምገም መደበኛ የውስጥ ኦዲቶችን መተግበር፣ ለሙስና ተጋላጭነቶችን መለየት ። በተጨማሪም ገለልተኛ የውጭ ኦዲተሮችን በማሳተፍ ያልተዛባ የፋይናንስ አሰራር ግምገማ ማቅረብ፣ ተጠያቂነትን እና ግልጽነትን ማሳደግ ብሎም ባለድርሻ አካላት ሙስናን በሚመለከት ስጋቶችን ወይም አስተያየቶችን ሪፖርት እንዲያደርጉ መንገዶችን መፍጠር፣ ግብረ-መልስ በቁም ነገር መወሰዱን እና እርምጃ መወሰዱን ማረጋገጥ ። በመጨረሻም ውጤታማ ክትትል እና ግምገማ የፋይናንሺያል ንብረቶችን መጠበቅ ብቻ ሳይሆን ህዝቡ በፋይናንሺያል ስርዓቱ ላይ ያለውን እምነት እንዲጨምር ያድርጋል።

3.6.2.10 ቴክኖሎጂን ጥቅም ላይ ማዋል

የቡድን ውይይት (25 ደቂቃ)

ከዚህ በታች የቀረቡትን ጥያቄዎች በቡድናችሁ መሰረት ከተወያያችሁ በሗላ የደረሳችሁበትን ሀሳብ ለሌሎች ቡድን ተሳታፊዎች አስረዱ ።

1. በፋይናንሺያል ግብይቶች ውስጥ ግልጽነትን እና ተጠያቂነትን ለማሳደግ አዳዲስ ቴኪኖሎጅን መጠቀም የሚሰጠውን ፋይዳ አብራሩ ?
2. በፋይናንሺያል ሴክተር ውስጥ ለፀረ-ሙስና እርምጃዎች የተራቀቁ ቴክኖሎጂዎችን ከመተግበር ጋር የተያያዙ ተግዳሮቶች ምንድ ናቸው?

ቁልፍ ሀሳቦች

በአገልግሎት አሰጣጥ ሂደት ተገልጋዮችን ለሙስና የሚያጋልጥ እንግልትን ለማስቀረት ቴክኖሎጂን ተግባራዊ ማድረግ ጠቃሚ ነው። ቴክኖሎጂ ለሙስና የሚያጋልጥ የተንዛዛ ቢሮክራሲን በማሳጠርና ቀልጣፋ አገልግሎት እውን እንዲሆን በማድረግና ተግባራት ከሰዎች

ንክኪ ነጻ እንዲሆኑ በማድረግ ሙስናና ብልሹ አሰራርን ለመከላከል ወቅቱ የሚጠይቀው የመከላከያ ስልት ነው፡፡ በመሆኑም በዘርፉ ያሉ ሰራተኞች ሙስናን መከላከል የሚያስችል የቴክኖሎጂ ፈጠራዎችን በመስራት፣ ራሳቸውን ለአዳዲስ ቴክኖሎጂዎች ዝግጁ በማድረግ በቴክኖሎጂ ሙስናና ብልሹ አሰራርን የመከላከል ሃላፊነታቸውን ሊወጡ ይገባል፡፡

አስረጅ ናሙና ፡ የፋይናንስ ሙስና በኢትዮጵያ የባንክ ዘርፍ፡፡(45ደቂቃ)

ዳራ፡-

የኢትዮጵያ የባንክ ዘርፍ ከቅርብ ዓመታት ወዲህ ከፍተኛ ማሻሻያዎችን አድርጓል፣ ዓላማውም የፋይናንስ ተቃማት የአስራር ሒደትን ለማዘመን እና ለማሳደግ ብሎም የኢኮኖሚ እድገትን ለመደገፍ ነው፡፡ ነገር ግን ዘርፉ ከሙስና ጋር የተያያዙ ከባድ ፈተናዎች አጋጥመውታል ፡፡ እ.ኤ.አ. በ2022 በኢትዮጵያ ውስጥ የሚገኝ ትልልቅ የመንግስት ባንኮች በብዙ ሚሊዮን የሚቆጠር የኢትዮጵያ ብር መመዝበሩን የተለያዩ የኦዲት ግኝቶች አመለክተዋል፡፡ የውስጥ ኦዲት እንዳረጋገጠው በርካታ ከፍተኛ ባለስልጣናት አጠያያቂ እና ግልፅነት የጎደለው የብደር ውል ስምምነቶችን ለተለያዩ ኩባንያዎች ማፅደቃቸው እና በብዙ ሚሊወን የሚቆጠር ብር ባለ ስልጣናት ለግል ጥቅማቸው እንዳዋሉት ተረጋግጧል ፡፡ በተካሄዱት ምርመራወች መስረት በባንክ ባለስልጣናት እና በአንዳንድ ደንበኞች መካከል ያለውን የትብብር መረብ አጋልጧል፡፡ ብድሩን ለማስጠበቅ የውሸት ሰነድ አቅርበዋል፡፡ የባንኩ የውስጥ ቁጥጥር ይህን አይነት የማጭበርበር ወንጀል ለመከላከል በቂ አልነበረም፣ በብድር ማፅደቆች እና ወጪዎች ላይ በቂ ቁጥጥር አልተደረገም፡፡ ያሉት ደንቦች የፋይናንስ ግብይቶችን ለመከታተል እና ተጠያቂነትን ለማረጋገጥ በቂ መመሪያዎችን አልሰጡም፡፡ በተጨማሪም ያለመከሰስ ባህል ብልሹ አሰራሮች እንዲዳብሩ አስችሏል፣ በተቋሙ ላይ ጠንካራ ክትትል እና ቁጥጥር አለመኖሩ ከሥነ ምግባር ውጭ በሆነ ባህሪ ላይ የሚደርሰውን መዘዝ ሙስና እና ስነ ምግባር የጎደለው ስርዐት በሚያካሂዱ አከላት ላይ ምንም አይነት ድንጋጤ ሲፈጥር አይታይም ፡፡

የቡድን ውይይት ጥያቄዎች፡-

1. *ከዚህ አስረጅ ናሙና ምን ምን አይነት የስነ ምግባር ጥሰት ተካሒዷል ብለው ያምናሉ?*

2. የቁጥጥር ባለስልጣናት እንደዚህ አይነት ክስተቶችን ለመከላከል ምን ሚና መጫወት አለባቸው? በባንክ ዘርፍ ያለውን ቁጥጥር ለማሳደግ የቁጥጥር ማዕቀፎችን እንዴት ማጠናከር ይቻላል?
3. በባንክ ዘርፍ ያለውን ግልጽነትና ታማኝነት ለማሻሻል ምን ዓይነት ማሻሻያዎች ሊተገበሩ ይችላሉ? የፋይናንስ ግብይቶችን ክትትል እና ሪፖርት ለማድረግ ቴክኖሎጂን እንዴት መጠቀም ይቻላል?
4. ባንኮች ማጭበርበርን በመለየት እና በመከላከል ረገድ የውስጥ ቁጥጥሮች ውጤታማ መሆናቸውን እንዴት ማረጋገጥ ይችላሉ?
5. በባንክ ዘርፍ ተጠያቂነትን ለማስፈን ዜጎች እና የሲቪል ማህበረሰብ ድርጅቶች በምን አይነት መንገድ አስተዋፅዖ ያደርጋሉ?
6. ስለ ፋይናንሺያል እውቀት እና የሙስና አደጋዎች ግንዛቤን ለማሳደግ ምን አይነት ስልቶችን መጠቀም ይቻላል?

ማጠቃለያ

በፋይናንሺያል ሴክተሩ ውስጥ ያለው የተንሰራፋው የሙስና ጉዳይ እምነትን ወደ መሸርሸር ፣ የኢኮኖሚ አለመረጋጋት ፣ የእኩልነት መጓደል እና ልማትን ማደናቀፍ ያስከትላል ። ባለድርሻ አካላት በፋይናንሺያል ተቋማት ታማኝነት ላይ ያላቸውን እምነት እያጡ ፣ የካፒታል ፍሰት እየቀነሰ ፣ የኢኮኖሚ ውድቀትን እያባባሰ እና ለኢንቨስትመንት ምቹ ሁኔታን እዳይፈጠሩ ያድረጋል ። ይህ በመሆኑ ባልተመጣጠነ ሁኔታ የተገለሉ ማህበረሰቦችን ይጎዳል ፣ የድህነት ዑደቶችን ያስቀጥል እና ማህበራዊ እንቅስቃሴን ይገድባል ። በተጨማሪም ሙስና አስፈላጊ ሀብቶችን ከሚያስፈልጉ የህዝብ አገልግሎቶች እና የልማት ፕሮጀክቶች በማውጣት የመልካም አስተዳደርን እድገትን ያሳጣል ። በስተመጨረሻ የብልሹ አሰራር ስር መግባቱ ግለሰባዊ እና የጋራ አቅምን ከማፈን ባለፈ የመላ ሀገራትን መረጋጋትና ብልጽግና አደጋላይ ይጥላል።

መከላከል ማለት አንድ ሁኔታ ወይም ችግር ከመፈጠሩ በፊት ወይም ተፈጥሮም ከሆነ ሰፋ ያለ ጉዳት ከማድረሱ በፊት አስፈላጊ እርምጃዎችን በመውሰድ ችግሩ በመፈጠሩ ይደርስ የነበረውን ጉዳት ሙሉ በሙሉ እንዳይፈጠር ማድረግ ወይም የጉዳቱን መጠን ዝቅተኛ እንዲሆን ማድረግ ነው። ሙስናና ብልሹ አሰራርን የመከላከል ተግባርም በአንድ ዘርፍ ሙስናና ብልሹ አሰራሮች ሊያስከትሉ የሚችሉትን ከፍተኛ የሆነ ኢኮኖሚያዊ፣ ማህበራዊና ፖለቲካዊ ኪሳራ ለማስቀረት

ወይም ለመቀነስ በሚያስችል መልኩ የችግሩን ምንጭ የማድረቅ ተግባር ነው። በአንድ ዘርፍ ውስጥ ሊከሰቱ የሚችሉ የሙስናና የብልሹ አሰራርን መከላከል የሚያስችል ብቸኛና ወጥ የሆነ የመከላከያ ሥልት የለም። ይሁንና እንደተቋሙ ባህሪና ተልዕኮ እንዲሁም በየጊዜው የሚለዋወጠውን የሙስና ስትራቴጂ ግምት ውስጥ ያስገባ የሙስና መከላከያ ስትራቴጂ ነድፎ ተግባራዊ ማድረግ ይገባል። በዚህ ምዕራፍ ውስጥ የሙስና እና ብልሹ አሰራርን ተግባራዊ ለማድረግ የሚያስችሉ አስር ስትራቴጂዎች ተመላክተዋል። ይሁንና የመከላከያ ስልቶቹ አስር ብቻ ናቸው ማለት እንዳልሆነ ሰልጣኞች ልብ ሊሉ ይገባል። ልምዳቸውንና እውቀታቸውን በመጠቀም ልዩ ልዩ የሙስና መከላከያ ስትራቴጂዎችን በማምጣት የበኩላቸውን ሃላፊነት ሊወጡ ይገባል።

ሙስናን በመዋጋት ረገድ ዓለም አቀፍ ተሞክሮዎች እጅግ በጣም አስፈላጊ ናቸው ምክንያቱም ለአገሮች ተጨባጭ የስኬት ምሳሌዎችን ፣ ከውድቀት የተገኙ ጠቃሚ ትምህርቶችን እና ሙስናን በተለያዩ ሁኔታዎች ለመዋጋት ተግባራዊ ስልቶችን ይሰጣሉ ። እነዚህ ተሞክሮዎች ዓለም አቀፍ ትብብርን ያበረታታሉ, ተቋማትን ያጠናክራሉ, እና ተጠያቂነትን ያበረታታሉ, እነዚህ ሁሉ ዘላቂ ለውጥ ለመፍጠር አስፈላጊ ናቸው. ከዓለም አቀፍ ጥረቶች በመማር፣ አገሮች የበለጠ ውጤታማ የፀረ-ሙስና ማዕቀፎችን ማዘጋጀት፣ ከአካባቢያዊ ፍላጎቶች ጋር መፍትሄዎችን ማላመድ እና በመጨረሻም ለዓለም አቀፍ ግልጽነት እና ታማኝነት ባህል አስተዋፅዖ ማድረግ ይችላሉ።

የማጠቃለያ ጥያቄ(25 ደቂቃ)

ከዚህ በታች የቀረቡትን ጥያቄዎች በቡድን ተወያይታችሁ የደረሳችሁበትን ለተሳታፊዎች አቅርቡ።

1. በዚህ ስልጠና ከተመለከታችኊቸው የመከላከያ ስልቶች መካከል በዘርፋችሁ ተግባራዊ የተደረጉት የትኖቹ ናቸው? የተገኘውስ ለውጥ ምንድን ነው?
2. በዚህ ስልጠና ውስጥ ከተመለከታችሁት የመከላከያ ስትራቴጂ መካከል በዘርፋችሁ ተግባራዊ ያልተደረጉት የትኖቹ ናቸው? ምክንያታችሁን አስረዱ።
3. ከምትሰሩበት የስራ አካባቢ አንጻር ቴክኖሎጂን በመጠቀም ሙስናና ብልሹ አሰራርን እንዴት መቀነስ እንደሚቻል በዝርዝር ለተሳታፊዎች አስረዱ።
4. በዚህ ስልጠና ካያችኊቸው በተጨማሪ በፋይናንስ ዘርፍ ሙስናና ብልሹ አሰራርን መከላከል የሚያስችሉ ስትራቴጂዎችን ዘርዝሩና ለተሳታፊዎች አስረዱ።

5. ሙስናን በመዋጋት ረገድ በሚቀጥሉት አስርት ዓመታት ውስጥ ዓለም አቀፍ ትብብር ምን ሚና ይጫወታል ፣ እና ለወደፊቱ ዓለም አቀፍ ትብብር ቅድሚያ የሚሰጣቸው ጉዳዮች ምንድን ናቸው?

ማጣቀሻ /References/

የኢትዮጵያ ቋንቋዎች ጥናት ምርምር የአማርኛ መዝገበ ቃላት ሙስናን ሲተነትን /1993/
ዓለም አቀፍ የኢኮኖሚ ልማት ተበብር ድርጅት (OECD, Transparency International /2005/).
የፋይናንስ ዘርፍ ተኮር የሙስና ሥጋት ግምገማዊ ጥናትግንቦት (2015). አዲስ አበባ
Ahmad, E., Ullah, M. A., & Arfeen, M. I. (2012). Does corruption affecteconomic growth? Latin american journal of economics, 49(2), 277-305.
Alexander, C., & Cumming, D. (Eds.). (2022). Corruption and Fraud in financial markets: Malpractice, Misconduct and Manipulation. John Wiley & Sons.
Anttiroiko, A. V. (2017). Emulating models of good governance: learning from the developmentsof the world's least corrupt countries. International journal of public policy, 13(1-2), 21-35.
Arewa, A. (2019). Corruption, money laundering and Nigeria's crisis of development. Journal of Financial Crime, 26(4), 1133-1145. Erosion of trust.
Basel Committee on Banking Supervision (2006). "Basel II: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards." Bank for International Settlements.
Bryant, M., Sigurjonsson, T. O., & Mixa, M. W. (2014). Restoring trust in public institutions and the financial system. International Journal of Economics and Accounting, 5(4), 306-319.
Cheng, L., & Roberts, P. (2020). "Aligning with Global Anti-Corruption Standards: A Path to Consistent Enforcement." Journal of International Financial Management, 33(2), 150-168.
Coetzee, J. (2014). The impact of corruption on development. Journal of Public Administration, 49(3), 821-835.
Eichengreen, B., & Mody, A. (2000). "What Explains Changing Spreads on Emerging-Market Debt?." International Finance, 3(2), 133-156.
Financial Stability Forum (FSF) (2000). "Report of the Working Group on Capital Flows." FSF.
Financial Action Task Force (FATF) (2009). "Report on Money Laundering and Terrorist Financing Typologies." FATF.
Gregory, R. (2013).Assessing 'good governance 'and corruption in New Zealand: 'Scientific 'measurement, political discourse, and historical narrative. August, 23, 2012.and

consequences. Retrieved June, 18, 2014.
Hardouin, P. (2011). The aftermath of the financial crisis: Poor compliance and new risks for the integrity of the financial sector. Journal of Financial Crime, 18(2), 148-161
Jaffer, S., Morris, N., & Vines, D. (2014). Restoring trust. Capital failure. Rebuilding trust in financial services, 350-386.
Johnson, S., & Kwak, J. (2010). 13 Bankers: The Wall Street Takeover and the Next Financial Meltdown. Pantheon Books
Kato, D. (1995) Enhancing of ethics, Transparency and Accountability in Uganda. Workshop on civil service reform in Anglophone Africa. Cape Town(Unpublished)
Kaufmann, D., & Wei, S. J. (2000). "Does 'Grease Money' Speed Up the Wheels of Commerce?" NBER Working Paper Series No. 7393.
Khan, A., & Weber, K. (2015). "Encouraging Whistleblowing and Ensuring Protection: Best Practices for Financial Institutions." International Journal of Financial Crime, 8(2), 134-150
Kimberly, N. (1997). Old Problems in New Times: Urban Strategies for the 1990s. Public Administration Review, 57(1), 83-90.
Klitgaard, R. (2012). Public-private collaboration and corruption. Collective Action: Innovative Strategies to Prevent Corruption, Zurich/St. Gallen: Dike Verlag AG, 41-66.
Koech, S. K. (2019). The Effects of Corruption as an Economic Crime on Economic Growth and Implications on National Security in Kenya, 2005-2016 (Doctoral dissertation, University of Nairobi).
Lange, S., & Cottam, A. (2017). "Transparency and Ethical Conduct in Financial Institutions: Key Strategies for Integrity." Global Finance Journal, 29(1), 45-64.
Lee, T., & Greene, R. (2018). "Global Cooperation in Financial Regulation: Addressing Transnational Financial Crime." Financial Crime Review, 12(4), 322-340.
Lyman, D. (1999). Money Laundering. Thailand: Tilleke & Gibbins. Retrieved
Loughman, B. P., & Sibery, R. A. (2011). Bribery and corruption: Navigating the global risks. John Wiley & Sons.
Owolabi, E. A. (2007). Corruption and financial crimes in Nigeria: Genesis, trend.
Policardo, L., & Carrera, E. J. S. (2018). Corruption causes inequality, or is it the other way around? An empirical investigation for a panel of countries. Economic Analysis and

Policy, 59, 92-102.
Quah, J. S. (2013). Different paths to curbing corruption: a comparative analysis. In Different Paths to Curbing Corruption (pp. 219-255). Emerald Group Publishing Limited.
Rabnawaz, A. (2015). Corruption, inequality and economic growth. Developing Country Studies, 5(15).
Rafay, A. (Ed.). (2023). Concepts, Cases, and Regulations in Financial Fraud and Corruption. IGI Global.
Reddy, S. G., & Gupta, A. (2012). "Cross-Border Implications of Financial System Misuse: Evidence from Financial Crises." Journal of International Financial Markets, 22(4), 347-369.
Saha, S., Beladi, H., & Kar, S. (2021). Corruption control, shadow economy and income inequality: Evidence from Asia. Economic Systems, 45(2), 100774.
Schneider, F., & Enste, D. (2000). "Shadow Economies: Size, Causes, and Consequences." Journal of Economic Literature, 38(1), 77-114.
Schneider, F. (2013). "The Shadow Economy and Corruption in OECD Countries.":
Shleifer, A., & Vishny, R. W. (1993). "Corruption." Quarterly Journal of Economics, 108(3), 599-617.
Sullivan, M., & Miller, J. (2013). "Strengthening Financial Regulation: A Comprehensive Approach to Combating Corruption." Journal of Financial Regulation and Compliance, 21(3), 290-308
Villányi, B. (2021). Money laundering: History, regulations, and techniques. In Oxford Research Encyclopedia of Criminology and Criminal Justice.
Zaring, D. (2012). "The Dodd-Frank Act and the Regulation of Financial Markets." *Journal of Financial Regulation*, 1(1), 101-125.

አባሪዎች

ክፍል አንድ

ከዚህ በታች የቀረቡትን መጥይቆች በተገለጹት የመለኪያ መስፈርቶች መሰረት ማለትም፡- በጉዳዩ እስማማለሁ ወይም አልስማማም በሚሉ መመዛኛዎች ማብራሪያ በመስጠት እራሳችሁን ገምግሙ፡፡(20-30 ደቂቃ)

	መጠይቆች	እስማማለሁ	አልስማማም	ማብራሪያ
1	በፋይናንሺያል ዘርፍ ውስጥ የተለመዱት የሙስና ዓይነቶች ጉቦ እና ማጭበርበር ብቻ ናቸው፡፡			
2	ጉቦ በፋይናንሺያል ሴክተር ውስጥ ከሚከሰት የሙስና አይነት አንዱ ሲሆን ሰጭና ተቀባይ የሚደራደሩት በጥሬ ገንዘብ ነው፡፡			
3	አንድ የፋይናንስ ሰራተኛ የውሸት ደረሰኞችን ቢፈጥር ወይም የሂሳብ መግለጫዎችን ቢቀይር በተቋሙ ላይ ከፍተኛ የገንዘብ ኪሳራ እስካላመጣ ድረስ እንደ ምዝበራ መቆጠር የለበትም፡፡			
4	አንድ የፋይናንስ ሰራተኛ በህገ ወጥ መንገድ የተገኘን ገንዘብ፤ ህገወጥ እስከሆነ ድረስ ለግል ጉዳዩ ቢጠቀመው አጭበረበረ ወይም ሙስና ሰራ ለማለት ያስቸግራል፡፡			
5	ስለ አንድ ኩባንያ ይፋዊ ባልሆኑ ቁሳዊ መረጃዎች ላይ ተመስርተው ዋስትናዎችን መግዛት ወይም መሸጥ እንደ ብልሹ አሰራር ወይም ሙስና ይቆጠራል፡፡			

ክፍል ሁለት

ከዚህ በታች የቀረቡትን መጥይቆች ከዚህ ቀጥሎ በተገለጹት የመለኪያ መስፈርቶች መስረት ማለትም፡- በጉዳዩ እስማማለሁ ወይም አልስማማም በሚሉ መመዛኛወች ማብራሪያ በመስጠት እራሳችሁን ገምግሙ፡፡

	መጠይቆች	እስማማለሁ	አልስማማም	ማብራሪያ
1	የፋይናንስ ዘርፍ በባህሪው የተወሳሰቡ ኔትወርኮችን እና ውስብስብ ሂደቶችን ስለሚከተል ለሙስና ከፍተኛ ተጋላጭነት አለው፡፡			
2	ከፍተኛ መጠን ያለው ገንዘብ ከፍተኛ ቁጥጥርና ክትትል ስለሚደረግበት ለሙስና ያለው ተጋላጭነት በጣም ዝቅተኛ ነው፡፡			
3	የፋይናንስ ሥርዓቶች ግልጽ ባልሆኑባቸው አካባቢዎች፣ ወደሥነ ምግባር ብልሹነት ሊያመራ ይችላል በሎም አስራሩንም መደበኛ እንዲሆኑ ያደርጋል፡፡			
4	በቂ ተጠያቂናት ባይኖረም ፣ የቁጥጥር ማዕቀፎች ግልጽ እና ጠንካራ ከሆኑ ሙስና የመከስት እድሉ በጣም ዝቅተኛ ነው፡፡			
5	በፋይናንስ ዘርፍ ግልጽነት አለመኖሩ ሙስናን ከማመቻቸት ባለፈ የአስተዳደርን ታማኝነት እና በህዝባዊ ተቋማት ላይ ያለውን እምነት ሊያዳክም አይችልም፡፡			
6	ደንቦች ከመጠን በላይ ውስብስብ እና አሻሚ ከሆኑ ለግለሰቦች እና ድርጅቶች ክፍተት ስለማይፈጥር የህዝብን ገንዘብ ወይም ሀብት ለግል ጥቅም የማዋል እድሉ ይቀንሳል፡፡			
7	በፋይናንሺያል ዘርፍ ውስጥ የሪፖርት ማቅረቢያ እና የቁጥጥር መንገዱ ግልፅ ዘዴዎችን ካልተከተሉ ጉቦ፣ አድልዎ እና ማጭበርበር የመፍጠር እድሉ ይጨምራል፡፡			
8	በፋይናንሺያል ዘርፍ ውስጥ ሥልጣን እና ተፅዕኖ ቁጥጥር እና ክትትል ባይደረግ በዘርፉ ጠንካራ የህግ ማእቀፍ ካለ ብልሹ አሰራን መከላከል ይቻላል፡፡			

ክፍል ሶስት-1

ከዚህ በታች የቀረቡትን መጥይቆች ከዚህ ቀጥሎ በተገለጹት የመለኪያ መስፈርቶች መስረት ማለትም፡- በጉዳዩ እስማማለሁ ወይም አልስማማም በሚሉ መመዛኛወች ማብራሪያ በመስጠት እራሳችሁን ገምግሙ ።(40 ደቂቃ)

ተ	መጠይቆች	እስማማለሁ	አልስማማም	ማብራሪያ
1	በፋይናንሺያል ሴክተሩ ውስጥ የሚከሰት ሙስና የእምነት መሸርሸር፣ የእኩልነት መጓደል ከማስከትል ውጭ በግለስብ ሆነ በሀገር ላይ ሚስከተለው ጉዳት የለም፡፡			
2	በፋይናንሺያል ሴክተር ውስጥ ያለው ሙስና በባለሃብቶች ፣በተጠቃሚዎች እና በህብረተሰቡ መካከል ከፍተኛ የሆነ መተማመን እንዳይኖር ከማደርግ ውጭ ሌላ ተጸኖ አይኖረውም ።			
3	ሙስና የገበያ ስራዎችን በማዛባት እና የቁጥጥር ማዕቀፎችን ውጤታማነት በማዳከም ለኢኮኖሚ አለመረጋጋት ከፍተኛ አስተዋፅዖ ያደርጋል ።			
4	ሙስና የግለሰብ ተቋማትን አለመረጋጋት ከማስከተሉም ባለፈ በሰፊው ኢኮኖሚ ላይ ሚፈጥረው የተዘበራረቀ ተፅዕኖ አይኖረም፡፡			
5	ጉቦ ወይም ብልሹ አሰራሮች የፋይናንስ ሃብቶች ሲበዘብዙ በተቋሙ ላይ ፍትሃዊ የኢኮኖሚ እድገት ተፅኖ ከማምጣት ውጭ በሀገር ኢኮኖሚ ላይ የሚያደረሰው ጉዳት የለም፡፡			
6	እኩል ያልሆነ የሃብት ክፍፍል የድህነት አዙሪትን ከማስቀጠል ባለፈ ማህበራዊ እንቅስቃሴን በእጅጉ ይገደባል፡፡			
7	ብልሹ አሰራር ተቋማትን እና የአስተዳደር መዋቅሮችን በማዳከም የኢኮኖሚ ልማትን የሚያበረታቱ ፖሊሲዎችን እና ፕሮግራሞችን የመተግበር አቅማቸው አነስተኛ ያደርገዋል፡፡			
8	የሙስና መስፋፋት የግለሰቦችን አቅም ከማፈን ባለፈ የጋራ እድገትን በማደናቀፍ የህዝቦችን አጠቃላይ መረጋጋት እና ለሀገር እድገት ወይም ብልጽግና መሰናከል አይሆንም ።			

ክፍል ሶስት-2

ከዚህ በታች የቀረቡትን መጥይቆች ከዚህ ቀጥሎ በተገለጹት የመለኪያ መስፈርቶች መስረት ማለትም፡- በጉዳዩ እስማማለሁ ወይም አልስማማም በሚሉ መመዛኛወች ማብራሪያ በመስጠት እራሳችሁን ገምግሙ ፡፡(40ደቂቃ)

	መጠይቆች	እስማማለሁ	አልስማማም	ማብራሪያ
1	በፋይናንሺያል ዘርፍ ውስጥ የሚከሰቱ ሙስና እና ብልሹ አሰራሮችን ለመፍታት ውጤታማ የመከላከያ እርምጃዎች፤ ጥብቅ የቁጥጥር ማዕቀፎችን እና የማስፈጸሚያ ዘዴዎችን ማደረግ ብቻ ተገቢ ነው፡፡			
2	በአንድ የፋይናንሺያል ተቋማት ውሰጥ ግልጽነት እና ተጠያቂነት ካለ የማስፈጸሚያ ዘዴዎችን ማሻሻል፤ ደንበኛዎን ማወቅ እና አለም አቀፍ ትብብርን ማደረግ አይጠበቀም ፡፡			
3	አንድ ፋይናንሺያል ተቋም ቴክኖሎጅን በአግባቡ እና በተገቢው መንገድ ከተጠቀመ የኦዲት መስፈርቶች እና የቁጥጥር ግምገማዎችን ማካሄድ አይጠበቅበትም ፡፡			
4	በፋይናንሺያል ዘርፍ ውሰጥ ጠቋሚን ማበረታታት እና መጠበቅ የውስጥ ግልጽነትን ማሳደግ፤ በአስተዳደር በኩል ተጠያቂነትን ማሳደግ ፤ የህግ ማዕቀፎችን ማጠናከር ፤ መደበኛ ኦዲቶችን እና ግምገማዎችን ማካሄድ ሙስናን መከላከል ማለት ነው፡፡			
5	ውጤታማ የውስጥ ቁጥጥሮች የፋይናንስ ሂደቶችን በአግባቡ ለመከታተል እና ለማስተዳደርን፣ብልሹ አሰራሮችን ለመከላከል፣ ለመለየት እና ምላሽ ለመስጠት ይረዳሉ ፡፡			
6	በፋይናንሺያል ዘርፍ ውስጥ ያለውን ሙስና ለመከላከል የሥነ ምግባር ባህልን ከማሳደግ ይልቅ የአደጋ ግምገማ ማካሄድ፤ሰነዶችን እና መዝገብን መጠበቅ፤ጠንካራ የፋይናንስ ክትትል ስርዓቶችን መተግበር ችግሩን ይቀርፈዋል ፡፡			
7	እንደ እኛ ሀገር ተጨባጭ ሁኔታ ቴክኖሎጂን መጠቀም በፋይናንሺያል ሴክተር ውስጥ ሙስና ለመከላከል ኃይለኛ ስልት ሊሆን አይችልም፡፡			

8	በፋይናንሺያል ዘርፍ ውስጥ ሙስናን በብቃት ለመዋጋት የሚቻለው የሕግ አስከባሪ አካላትን በሚገባ ማጠናከር ሲገባ ብቻ ነው፡፡			
9	በፋይናንሺያል ዘርፍ ወስጥ ሙስናን ለመከላከል በተቋሙ ግልፅ ግንኙነት ካለ የህዝብ ምክክር ፣ ስረተኞችን ማሳተፍ እና የሲቪል ማህበረሰብ ድርጅቶችን ማሳተፍ አስፈለጊ አይደልም፡፡			
10	መደበኛ ኦዲቶች እና ግምገማዎች፤ የግብረመልስ ዘዴዎች፤ የመረጃ አሰባሰብ ትንተና፤ስልጠና እና አቅም ግንባታ በፋይናንሺያል ሴክተር ውስጥ ሙስናን ለመዋጋት ከፍተኛ ድረሻ አላቸው፡፡			
11	በፋይናንሺያል ዘርፍ ውስጥ ለመረጃ ጠላፊወች የህግ ጥበቃ እና የግንዛቤ ማስጨበጫ ከማድረግ ውጭ ማበረታቻ እንዲሁም መደበኛ ግንኙነት ማደርግ መረጃ ጠለፊወችን አደጋ ላይ መጣል ነው፡፡			
12	ሙስናን በመዋጋት አልም አቀፍ ተሞክሮ መጠቀም ተገቢነት የለውም ምክነያቱም ሀገራት በተመሳሳይ ህግ እና ስረዐት መመራት ስለማይችሉ፡፡			